

Försvarshögskolan

Rysslands hybridkrig i Sahel.

Gamla metoder, nya aktörer?

En komparativ studie om *aktiva åtgärder* i Mali 2019-2023 och Angola 1974-1976

William Dahlström

C-uppsats Militärhistoria HT 2023

Handledare: Pia Molander

Abstract (English)

Russia's renewed interest and involvement in the African continent is reminiscent of a time when the Soviet Union supported various ideologically aligned groups to win a geopolitical power struggle and assert its position as a global superpower. The motives seem to have changed, but the question is whether Russian warfare in Africa has changed as well. In this comparative study, the Soviet Union's support for the MPLA and their takeover in Angola in 1975 is compared with Russia's support for the military junta that seized power in Mali after a military coup in 2020, aiming to determine how Russian/Soviet warfare in Africa has evolved over time. Supported by Thomas Rid and Lars Ulfving's theoretical framework on so-called *active measures*, three operationalized variables are identified and analyzed as: *white*, *gray*, and *black*. Through qualitative text analysis, reports and literature from the cases are examined. The results of this study provide a deeper understanding of how hybrid warfare has been and is currently used as a means of Russian influence in Africa. The methods for this have rather been reinforced than changed historically by global development trends, especially the spread of information technology and the utilization of private companies and other actors. This study has confirmed that there is a historically rooted common Russian strategy to acquire and exert influence, a strategy based on the Soviet Union's traditional methods, active measures. A dual strategy consisting of both official policies and unofficial means where the unofficial means are driven by private actors, facilitating Russia's plausible deniability.

Keywords: Hybrid warfare, active measures, Russia, Soviet Union, Angola, MPLA, Mali, Sahel, Wagner Group, disinformation

Abstrakt (Svenska)

Rysslands återuppstådda intresse och involvering i den afrikanska kontinenten påminner om en tid när Sovjetunionen stöttade diverse ideologiskt likasinnade grupper i syfte att vinna en geopolitisk maktkamp och hävda sin plats som global stormakt. Motiven verkar ha förändrats men frågan är om den ryska krigföringen i Afrika gjort det? I denna komparativa studie jämförs Sovjetunionens stöd till MPLA och deras maktövertagande i Angola 1975 med Rysslands stöd till den militärjunta efter en militärkupp 2020 tagit makten i Mali, i syfte att utröna hur den rysk/sovjetiska krigföringen i Afrika förändrats över tid. Med stöd av Thomas Rid och Lars Ulfvings teoretisk ramverk om så kallade *aktiva åtgärder* identifieras och analyseras tre operationaliserade variabler: vita, grå och svarta och genom kvalitativ textanalys granskas rapporter och litteratur från fallen. Resultaten av denna studie ger en fördjupad förståelse av hur hybridkrigföring har och just nu används som ett medel för påverkan i Afrika. Metoderna för detta har snarare förstärkts än förändrats historiskt av globala utvecklingstrender, särskilt spridningen av informationsteknologi och nyttjandet av privata företag och andra aktörer. Denna studie har bekräftat att det finns en historiskt rotad gemensam rysk strategi för att skaffa och utöva inflytande, en strategi grundad i Sovjetunionens traditionella metoder, *aktiva åtgärder*. En dubbelstrategi bestående av både officiella policys och inofficiella medel där det i de inofficiella medlen till stor del drivs av privata aktörer vilket har underlättat Rysslands förnekelsebarhet.

Nyckelord: Hybridkrig, aktiva åtgärder, Ryssland, Sovjetunionen, Angola, MPLA, Mali, Sahel, Wagnergruppen, desinformation

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Problemformulering.....	5
1.2 Syfte & frågeställningar.....	6
1.3 Tidigare forskning/forskningsläge.....	7
1.3.1 Sovjetunionen och Angola då.....	7
1.3.2 Ryssland och Mali idag.....	10
1.4 Avgränsningar.....	11
2. Teori	12
2.1 Bakgrund.....	12
2.1.1 Hybridkrigföring.....	12
2.1.2 Aktiva åtgärder.....	13
2.2 Operationalisering av teorin.....	16
2.3 Teorikritik.....	17
3. Metod	18
3.1 Komparativa studier.....	19
3.2 Val av fall.....	19
3.3 Kvalitativ textanalys och hermeneutik.....	20
3.4 Källmaterial.....	21
3.4.1 Angola.....	21
3.4.2 Mali.....	22
3.5 Källkritik.....	22
4. Undersökning	24
4.1 Bakgrund.....	24
4.1.1 Angola.....	24
4.1.2 Mali.....	25
4.2 Analys.....	26
4.2.1 <i>I vilken utsträckning kan de identifierade händelserna i Angola respektive Mali med sovjet/rysk-koppling förklaras utifrån Rid och Ulfvings teorier om aktiva åtgärder?</i>	26
4.2.2 <i>Vilka likheter och skillnader kan identifieras mellan Mali och Angola?</i>	27

5. Resultatdiskussion.....	38
6. Avslutning.....	40
6.1 Slutanalys.....	40
6.2 Eget kunskapsbidrag.....	41
6.3 Vidare forskning.....	41
7. Käll- och litteraturförteckning.....	43
7.1 Truckta källor.....	43
7.2 Litteratur.....	43
7.3 Rapporter.....	44
7.4 Artiklar och elektroniska källor.....	44

1. Inledning

”Desinformation och åsiktspåverkan är begrepp som faller inom ramen för det sovjetiska synsättet på "aktiva åtgärder" (*aktivnyje meroprijatija*), en term med rötter från slutet av 1950-talet. Det innefattar olika metoder som används för att påverka händelser, utveckling och beslut i andra länder. Målet är att påverka åsikter och uppfattningar inom allmänheten, statsapparaten, massmedia och andra inflytelserika delar av samhället.” – Lars Ulfving¹

Angola, sommaren 1975 mitt i det kalla kriget befäster det sovjetstödda socialistiska partiet MPLA (*Movimento Popular de Libertação de Angola*) makten i huvudstaden Luanda och avsätter det USA-stödda FNLA (*Frente Nacional de Libertação*). Tre månader senare utropar MPLAs ledare Agostinho Neto, Folkrepubliken Angola som en självständig stat och sig själv till landets förste president. Fem dagar efter den utropade självständigheten anländer 40 sovjetiska militära ”instruktörer” med uppgift att utbilda angolanska soldater, men det kommer senare visa sig även strida sida vid sida.² Angola skulle bli skådeplatsen för en långvarig konflikt mellan världens stormakter och deras geopolitiska kamp om territorium, inflytande och ekonomi.

Under 1990-talet efter Sovjetunionens upplösning, föll de flesta afrikanska partnerskapen i glömska, men när Vladimir Putin kom till makten år 2000 började den ryska federationen omforma sin utrikespolitik och 30 år efter Sovjetunionens upplösning är Ryssland återigen på frammarsch i Afrika.³ I slutet av oktober 2019 samordnade Putin det första toppmötet mellan Ryssland och Afrika i Sochi där statschefer från fyrtiotre afrikanska länder deltog och Moskvas ambitioner om att återigen bli en stormakt tydligt framhävdes. Ryssland har undertecknat militära avtal med över tjugo afrikanska länder och har säkrat lönsamma avtal inom gruvdrift och kärnenergi på kontinenten.⁴ Ryska privata militära företag såsom Wagnergruppen har

¹ Lars Ulfving. *Den stora maskeraden - Sovjetrysk militär vilseledning*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2000. s.73

² Vladimir Shubin and Andrei Tokarev, "War in Angola: A Soviet Dimension," *Review of African Political Economy*, vol. 28, no. 90, Milton Park: Taylor & Francis, Ltd. 2001. s.613 Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/4006840>

³ Carl Michael Gräns. *Russia's growing influence in Mali - Is Burkina Faso next?*, FOI Memo 8087, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, 2023. s.2
<https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2023-10-28)

⁴ Samuel Ramani. *Russia in Africa - Resurgent great power or bellicose pretender?*, London: C. Hurst & Co. (Publishers) Ltd, 2023. s.6

varit aktiva i inbördeskrig bland annat i Libyen, Sudan, Centralafrikanska republiken (CAR) och nu Mali.⁵ Wagnergruppens uppgift är likt de sovjetiska ”instruktörerna” i Angola, att utbilda och stödja militärt. Rysslands kopplingar till den militärjunta som tog makten under en militärkupp i Mali 2020 blir alltmer tydlig och Ryssland exporterar mer vapen till Afrika än USA, Frankrike och Kina tillsammans. Ryssland växande inflytande i Afrika är ett faktum, historien verkar nu upprepa sig då de återigen öppnat sin verktygslåda av *aktiva åtgärder* för att skapa inflytande och makt i regionen.⁶

1.1 Problemformulering

Rysk krigföring och så kallade *aktiva åtgärder* är väl beforskat. I litteraturen som finns på området görs ofta en historisk koppling till rysk/sovjetisk ideologi där desinformation, personbaserad inhämtning, ombudskrig och vilseledning har varit väl inbäddat och en återkommande del i den militära strategin. Det finns även mycket forskning som avhandlar Rysslands och Sovjetunionens intressen i Angola och i övriga Afrika. Historiskt sett har Sovjets inblandning i regionen varit en komplex kombination av ideologiska, geopolitiska och ekonomiska drivkrafter och det har varit en integrerad del av den övergripande globala konflikten mellan öst och väst under kalla kriget. Majoriteten av forskningen handlar därför ofta om *varför* och inte *hur* Ryssland och Sovjet faktiskt skaffat och utövat inflytande i regionen. Forskning om rysk inblandning i Mali är bristande och beror framför allt av att Frankrike historiskt sett på grund av sin starka koppling som kolonialmakt, haft det största inflytandet i regionen. Den ryska officiella inblandningen avtog i mitten av 60-talet och återtog bara för lite mer än tre år sedan.⁷ Trots Rysslands återfödda intresse av regionen, globala spänningar mellan stormakterna och det ökade intresse för den afrikanska kontinenten i vad man skulle kunna kalla ”the scramble for Africa 2.0”⁸, finns det oväntat lite forskning som avhandlar rysk påverkan och inflytelseskapande på kontinenten. Här finns dock en intressant forskningslucka att fylla.

⁵ Sahil A. Gosalia. *Shadow Warriors - The Wagner Group*, Toronto: Sahil Gosalia, 2023. kap. 4, s.1 E-bok

⁶ Samuel Ramani. *Russia in Africa - Resurgent great power or bellicose pretender?*, London: C. Hurst & Co. (Publishers) Ltd, 2023. s.6

⁷ Carl Michael Gräns. *Russia's growing influence in Mali - Is Burkina Faso next?*, FOI Memo 8087, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2023. s.2
<https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087>
(Hämtad:2023-12-05)

⁸ ”The scramble for Africa” Var de europeiska imperialistiska ländernas kapplöpning och kolonisering i Afrika under 1800-talet.

Situationen och händelseutvecklingen med den ryskstödda militärjuntan som tog makten i Mali 2020 är och väldigt likt stödet Sovjetunionen gav till MPLA i Angola innan de tog makten 1975 vilket gör de två fallen jämförbara i syfte att utröna en eventuell förändring i krigföringen. Denna studie avser därför att jämföra dessa fall med stöd av Lars Ulfving och Thomas Rids teorier om rysk/sovjetiska *aktiva åtgärder* för att utröna hur den rysk/sovjetiska krigföringen förändrats över tid. Vilket gör denna studie både aktuell, relevant och inte bara bidragande till den militärhistoriska forskningen om Rysslands relationer till Afrika utan även en ökad förståelse för den ryska krigföringen genom att dra lärdomar om de metoder som Ryssland använder för att skapa och utöva inflytande.

1.2 Syfte & frågeställningar

Syftet med undersökningen ämnar att utröna hur den rysk/sovjetiska krigföringen i Afrika förändrats över tid. I en komparativ studie, jämföra Sovjetunionens påverkan och stöd till MPLA i Angola 1974–1976, med Rysslands påverkan och stöd till militärjuntan i Mali 2019–2023. Via kvalitativ textanalys, med stöd av Lars Ulfving och Thomas Rids teorier om *aktiva åtgärder*, granska empiriskt material i form av rapporter och litteratur för att identifiera skillnader och likheter mellan de två fallen.

Studiens huvudforskningsfråga är:

- *Hur har den ryska krigföringen i Afrika förändrats sedan Sovjetunionens inverkan på Angolas självständighet 1975 jämfört med Rysslands inverkan i militärkuppen i Mali 2020?*

Själva undersökningen kommer att kretsa kring två operationaliserande frågor som avser att besvara huvudforskningsfrågan. Dessa två är:

- *I vilken utsträckning kan de identifierade händelserna i Angola respektive Mali med sovjet/rysk-koppling förklaras utifrån Rids och Ulfvings teorier om aktiva åtgärder?*
- *Vilka likheter och skillnader kan identifieras mellan Mali och Angola?*

1.3 Tidigare forskning/forskningsläge

1.3.1 Sovjetunionen och Angola då

Avkolonialiseringen i sub-sahariska Afrika sammanföll med liberaliseringen av Sovjetunionen under dess nya ledare Nikita Chrusjtjov. Efter de förtryckande stalinistiska decennierna gick Sovjetunionen in i en period av Chrusjtjovsk "töväder", under vilket landet blev relativt mer öppet för omvärlden. Medan Stalin hade varit försiktig med socialistiska förändringar i den koloniala världen var Chrusjtjov fylld av hopp och entusiasm. Chrusjtjov hälsade Afrikas folks ett uppvaknande från samma podium som den på 20:e partikongressen 1956, där han tidigare hade fördömt Stalins brott.⁹ Ett år senare, den 6 mars 1957, blev Ghana självständigt, därefter följde många afrikanska länder efter och blev självständiga under början av 1960-talet. Sovjetunionen ökade därefter sitt intresse för den afrikanska kontinenten genom att fördjupa sina kontakter med länder som hade kommunistiska eller socialistiska regimer eller andra liktänkande grupperingar.¹⁰ Dock hävdar Vladimir Shubin att detta är en västerländsk syn på sovjets intressen i Afrika. Shubin är en rysk professor verksam vid det ryska institutet för afrikanska studier och har bland annat skrivit om Angolas historia ur en sovjetisk synvinkel. Sovjetunionen använde sin historia som en icke-kolonial makt i Afrika tillsammans med sina socialistiska ansträngningar för att ge legitimitet åt sin ökade närvaro på kontinenten menar Shubin och citerar före detta sovjetiska delegationsmedlemmen för Angolas frihetsrörelse Karen Brutents: "Our support to the MPLA was dictated not so much by ideology, as others often think, but rather by pragmatic considerations." Vilket i sig kan ifrågasättas men det viktiga här är inte varför, utan att den sovjetiska staten officiellt faktiskt stöttade MPLA.¹¹ Under samma period, år 1971 upgraderade Sovjetunionen återigen KGB:s såkallade "avdelning D" och gjorde den till "Direktorat A" och placerade den under direkt ledning av en KGB-general. I denna organisationsstruktur byggde Sovjet upp en

⁹ Maxim Matusевич, "A new scramble for Africa? The role of great and emerging powers." Insight Turkey, vol. 21, no. 1, Ankara: SETA VAKFI. 2019, s.27

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/26776045>

¹⁰ Carl Michael Gräns. *Russia's growing influence in Mali - Is Burkina Faso next?*, FOI Memo 8087, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, 2023. s.2

<https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2024-01-06)

¹¹ Vladimir Shubin and Andrei Tokarev, "War in Angola: A Soviet Dimension," Review of African Political Economy, vol. 28, no. 90, Milton Park: Taylor & Francis, Ltd. 2001. s.610

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/4006840>

formidabel desinformationsbyrå med cirka 700 tjänstemän och integrerade den med sina större aktiva åtgärder och strategiska underrättelseoperationer, som involverade tusentals andra personer.¹² Det var vid tidpunkten för Angolas självständighet som USA insåg faran och hotet av Sovjetunionens desinformation och påverkan vilket ledde till att den amerikanska staten skapade enheten Active Measures Working Group (AMWG) vars uppgift var att identifiera och motverka Sovjetiska desinformationskampanjer.¹³ Trots att Shubin skriver om både de officiella och inofficiella stöd Sovjetunionen hade gentemot MPLA så nämner han inget om eventuell påverkan eller nyttjandet av desinformation. Tvärt emot Shubin inleder Alessandro Iandolo vid Oxford university sin doktorsavhandling att Sovjet visst hade en tydlig ideologisk policy gentemot Västafrika redan på 60-talet. Mellan 1957 och 1964 försökte Sovjetunionen exportera socialistekonomisk och social utveckling till Västafrika. Moskvas politik drevs av övertygelsen att socialism var ett överlägset ekonomiskt system och kunde då replikeras i Ghana, Guinea och Mali. Sovjetunionens förtroende för projektet underskattade emellertid den lokal ledningens opålitlighet vilket ledde till ett misslyckande att influera dessa länder med sovjetisk ideologi.¹⁴ Dock visar Iandolos slutsatser att motgången i Västafrika lärde den sovjetiska ledningen några avgörande lärdomar, inklusive vikten av att stödja ideologiskt pålitliga ledare och nödvändigheten att bygga en lokal militärstyrka för att understödja dessa insatser.¹⁵ Vilket kan förklara den dramatiska ökningen av Sovjetunionens materiella stöd till det kommunistiska MPLA efter 1975 och motsäger Shubins tes om att stödet var mer pragmatiskt än ideologiskt. Men likt Shubin skriver Iandolo inte heller något om metoderna utan fokuserar på syftet och drivkrafterna bakom Sovjetunionens stöd. Natalia Telepneva har skrivit boken *Cold War Liberation – The Soviet Union and the collapse of the Portuguese Empire in Africa 1961-1975*. Hennes forskning baseras främst på förstahandskällor från det ryska statliga arkivet för samtida historia (RGANI) som avklassificerat tusentals dokument som rör Sovjets utrikesrelationer, inklusive

¹² Thomas Rid. *Active Measures - The secret history of disinformation and political warfare?* London: Profile Books Ltd, 2020. s. 134

¹³ Christopher J. Lamb, Fletcher Schoen. *Deception, Disinformation, and Strategic Communications - How One Interagency Group Made a Major Difference*. Strategic Perspectives no:11, Washington D.C.: The Institute for National Strategic Studies (INSS), 2012. s.20
<https://inss.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratperspective/inss/Strategic-Perspectives-11.pdf> (Hämtad 2023-10-10)

¹⁴ Alessandro Iandolo, "Soviet Policy in West Africa, 1957-64," doktorsavhandling. Oxford: Department of Politics and International Relations University of Oxford. 2011. s.17

¹⁵ Ibid. s.301

rapporter från sovjetiska ambassader, pressbyråer och analytiska texter skrivna av KGB (civila underrättelsetjänsten) och GRU (militära underrättelsetjänsten).¹⁶ Natalia Telepnevas bok fokuserar på ett antal viktiga individer inom den Sovjetiska statsapparaten som var aktiva i Angola under perioden och enligt Telepneva var den sovjetiska synen på utvecklingen i Afrika grundläggande ideologisk. Moskva fruktade att den afrikanska militären var en neokolonial institution, öppet för västerländskt inflytande och inblanding. Sovjetunionen var också oroad över Kinas inflytande i regionen. Samtidigt var militär träning av lokala styrkor avsedd att tjäna lojalitet från unga soldater och övertyga dem om det socialistiska systemets attraktivitet. På så sätt blev den sovjetiska militären allt mer inblandad när tjänstemän engagerade sig i rådgivning, träning och leverans av militärt material till MPLA. Trots att boken beskriver vissa detaljer om *hur* Sovjetunionen opererade i Angola, ligger fokuset i hennes studier likt övrig forskning främst på drivkrafter och *varför* Sovjet var inblandade i landet.

Sammanfattningsvis kan Sovjetunionens intressen i Afrika under kalla kriget förklaras av flera övergripande drivkrafter. Ideologiskt motiverades deras engagemang av önskan att sprida kommunismen och stärka inflytandet över länder och grupper som delade dessa värderingar. Stödet till befrielse rörelser och självständighetssträvanden i koloniala och postkoloniala sammanhang låg i linje med Sovjets ideologiska betoning på självbestämmande och anti-imperialism. På geostrategisk nivå sökte Sovjetunionen säkra strategiska positioner och inflytanden över viktiga områden, vilket inkluderade hamnar och geografiska platser som var betydelsefulla för deras militära närvaro och globala inflytande. Dessutom motverkade Sovjetunionen västlig inblandning genom att konkurrera med Västmakterna, särskilt USA där ekonomiska intressen spelade också en roll, där Sovjet strävade efter att säkra tillgången till naturresurser, som olja och mineraler, som fanns i vissa afrikanska länder. Den militära strategin ingick i bilden, där Sovjet ville etablera militära baser och säkra tillgång till strategiska platser för sin flotta och sin trupper.

¹⁶ Natalia Telepneva. *Cold War Liberation - The Soviet Union and the collapse of the Portuguese empire in Africa 1961-1975* Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2021. s.10

1.3.2 Ryssland och Mali idag

Dr Samuel Ramani vid Oxford University har skrivit boken *Russia in Africa* och släpptes 2023 som fokuserar på den ryska utrikespolitiken ur perspektivet sett efter den storskaliga invasionen av Ukraina 2022. Ramanis bok undersöker drivkrafterna bakom Rysslands intresse i Afrika från mitten av 90-talet till nutid och lägger fokus kring Putin-eran och framför allt post-2014. Samuel Ramani stödjer sig på litteratur från ryska akademiker och mediakällor samt engelska, franska och arabiska källor från olika afrikanska länder, vilket i sin tur gör att boken upplevs nyanserad. Han bygger hela sitt resonemang runt frågan: Håller Ryssland på att återuppstå som supermakt med en långsiktig strategisk vision i Afrika? Eller är Ryssland en krigslysten bedragare, driven av opportunistisk och hämnd mot västvärlden?¹⁷

Ramani lyfter också det bristande forskningsläget gällande Rysslands Afrikapolicy efter 1991 där han hävdar att det inte finns någon engelsk litteratur på ämnet. Det som finns är enstaka rapporter från olika västerländska tankesmedjor där fokuset oftast ligger på privata militära företag och olje- och gruvindustrin, som ofta är isolerade studier och inte sätter in sammanhanget i en större kontext. Dock kan detta bero på att det moderna Ryssland inte tidigare haft någon officiellt uttalad vision för Afrika, därav avsaknaden av forskning.¹⁸

Förutom dessa empiriska brister styrs befintlig forskning enligt Ramani av tre problematiska antaganden när det gäller Rysslands engagemang i Afrika. Det första antagandet är att Rysslands återuppståndelse i Afrika är ett relativt nytt fenomen, som tog fäste mot slutet av Putins andra mandatperiod och ökade efter att relationerna mellan Ryssland och Väst försämrades i och med krisen i Ukraina 2014 och Rysslands annektering av Krim. Det andra antagandet är att Rysslands insatser i Afrika är transaktionella och saknar strategisk förtydligelse. Joseph Siegle, direktör för forskning vid Africa Center for Strategic Studies, National Defense University (NDU),

¹⁷ Samuel Ramani. *Russia in Africa - Resurgent great power or bellicose pretender?*, London: C. Hurst & Co. (Publishers) Ltd, 2023. s.6

¹⁸ Carl Michael Gräns. *Russia's growing influence in Mali - Is Burkina Faso next?*, FOI Memo 8087, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, 2023. s.2 "In the National Security Strategy from 2021, Africa is only mentioned in paragraph 37, about terrorism and extremism, and in paragraph 101.9, stressing the need to "strengthen the integration of regional and sub-regional structures within multilateral international institutions... together with the Asian-Pacific and Latin American regions." There is no official Russian strategy on Africa." "<https://www.foi.se/rappporter/rappportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2023-10-28)

sammanfattar: ”I kölvattnet av annekteringen av Krim framställs Rysslands intresse för Afrika vanligtvis som opportunistiskt, syftande till att undvika internationell isolering och få tillgång till Afrikas omfattande naturresurser.¹⁹ Rysslands ekonomiska kris efter 2014, intressen från statligt ägda företag som Rosatom och Rosoboronexport och ambitionerna hos Kreml-allierade affärsmän som Oleg Deripaska och Yevgeny Prigozhin har påverkat dess strävanden att projicera makt i Afrika. Att endast fokusera på dessa aspekter är förenklat, eftersom det förbiser de icke-materialistiska motiven som driver den ryska politiken gentemot Afrika. Dessa motiv innefattar strävan att återuppliva minnet av Sovjettidens supermaktsstatus, Rysslands motstånd mot NATO och västerländsk ensidighet, Moskvas önskan att positionera sig som en partner i kampen mot terrorism och en bidragsgivare till afrikas länder med ambitioner om mjuk makt i Afrika. Det tredje antagandet är att Rysslands politik gentemot Afrika är monolitisk och kretsar kring Vladimir Putins personliga vision. Även om Putins handlingar, såsom hans afrikanska turné 2006 och samordningen av Sochi-toppmötet, har haft en djupgående påverkan på Rysslands politik gentemot Afrika, så utelämnar en Putin-centrerad redogörelse kritiska inhemska drivkrafter för ryska beslutsfattare. Federationens råd, figurer inom den ryska utrikesministeriet, den ryska statsduman, den tidigare presidenten Dmitry Medvedev och intellektuella vid Moskvas Institute for African Studies vid ryska vetenskapsakademien (RAS) har alla uppmuntrat rysk självsäkerhet i Afrika, även när Putins innersta krets ansåg att kontinenten hade låg prioritet. Ramadi analyserar Moskvas handlingar i Afrika och deras bilaterala avtal med dess länder utifrån hur Ryssland positionerar sig gentemot Frankrike, USA och Kina. I sina slutsatser menar Ramadi att Ryssland agerande inte är universellt och deras agerande i ett land nödvändigtvis kan förklara deras agerande i ett annat. Ramadis forskning fokuserar dock, likt det källmaterial som finns om Angola, drivkraften bakom Ryssland agerande och inte deras metoder vilket lämnar en stor forskningslucka.

1.4 Avgränsningar

Studien kommer att avgränsa sig till länderna Mali under året 2019–2023 då det var 2019 som Ryssland under toppmötet i Sochi presenterade sin vision och skrev avtal med flera afrikanska länder. 2019 är också det år de första ryska påverkanskampanjerna dyker upp på internet. Avgränsningen i fallet Angola kommer vara 1974–1976. 1974

¹⁹ Samuel Ramani. *Russia in Africa - Resurgent great power or bellicose pretender?*, London: C. Hurst & Co. (Publishers) Ltd, 2023. s.8

för att få med upptrappningen av det sovjetiska stödet som skett innan MPLA:s maktövertagande 1975 och 1976 för att få med efterspelet.

2. Teori

Detta kapitel syftar till att ge en förklaring till studiens teoretiska ramverk genom att inledningsvis ge en bakgrund till hybridkrigföring, därefter presentera teorierna om *aktiva åtgärder* och slutligen operationalisera teorin i ett antal variabler som sedan kommer användas som analysverktyg i själva undersökningen.

2.1 Bakgrund

2.1.1 Hybridkrigföring

Hybridkrigföring: En term som först myntades av den amerikanske militäre tänkaren Frank G. Hoffman när han skulle beskriva och förstå hur en icke-statlig aktör som Hizbollah i Libanon kunde ta sig an en konventionell armé som Israels genom att frångå regelrätt strid till subversion, desinformation och telekrig.²⁰ Det vill säga nyttja andra medel än direkt våld för att uppnå samma mål. Hybridkrig innehåller flera olika krigföringsprinciper. Konventionella styrkor, irreguljära taktiker och förband, terrorattentat samt kriminalitet. Hybridkrig kan nyttjas av både stater och icke-statliga aktörer och kan genomföras av olika enskilda grupper samtidigt, eller med samma grupp men är då operationellt och taktiskt samordnat för att uppnå huvudaktörens mål.²¹ Hoffman menar att på strategisk nivå har många krig i historien haft komponenter av konventionella och irreguljära trupper men då har dessa oftast rört sig i skilda domäner. I hybridkriget har gränsen mellan dessa irreguljära och reguljära styrkor sakta men säkert suddats ut. Ett modernt och känt exempel på detta är när soldater utan insignia, gradbeteckning och förbandstecken, av media kallat de ”gröna männen” dök upp under Rysslands annekteringen av Krim 2014. Dessa har senare visats vara delar av det som idag är Wagnergruppen.²² Hoffman har i sina studier studerat ett flertal olika historiska konflikter för att kunna förklara uppkomsten av det moderna hybridkriget. I sina studier

²⁰ Mark Galeotti. *The weaponisation of everything - A field guide to the new way of war*. New Haven: Yale University Press, 2022. s.14

²¹ Frank G. Hoffman.. *Conflict in the 21st century - The rise of hybrid wars*. Arlington: Potomac Institute for Policy studies, 2007. s.8

²² Sahil A. Gosalia. *Shadow Warriors - The Wagner Group*, Toronto: Sahil Gosalia, 2023. kap. 4, s.1 E-bok

fann han trots att ideologi byttes ut mot identitet, innehöll krigföringen mer eller mindre samma element. Det han inte fann historiskt var de multidimensionella, operationella och nyttjandet av informationsdomänen som vi ser idag. Detta är då ett paradigmskifte för krigföringen. 2007 förutspår Hoffman att stater i framtiden kommer att kombinera sina högteknologiska förmågor tillsammans med terrorism, kriminalitet och cyberangrepp mot inte bara militära utan också ekonomiska och politiska mål. Kriminalitet och desinformation kommer att nyttjas särskilt för att skapa inrikes oordning hos motståndaren.²³ Vilket är en träffsäker förutsägelse med tanke på att han publicerar detta ett år innan Georgienkriget 2008, där Ryssland visade stor kapacitet att föra asymmetriskt krig. Hoffman är starkt övertygad om att hybridkrig inte är slutet för konventionella styrkor men det kommer förändra försvarsplaneringen de kommande åren.²⁴

2.1.2 Aktiva åtgärder

Eftersom hybridkrig är ett sådant brett begrepp att undersöka i sin helhet kommer denna studie att avgränsa sig och fokusera på ett teoretiskt ramverk om så kallade *aktiva åtgärder* av Lars Ulfving och Thomas Rids separata men liknande studier. *Aktiva åtgärder* är forna sovjetiska metoder inom politisk krigföring med målet att försvaga andra nationer genom att påverka allmän opinion, internationella relationer och/eller styrelseskick genom att sprida fakta, desinformation eller helst en kombination av båda två.²⁵ Detta faller in under det som Hoffmans definierar som hybridkrigföring. Aktiva åtgärder sker på taktisk, operativ och strategisk nivå där innehåll kan skapas, förvrängas eller dölja avsändarens ursprung. Influera individer eller konton på sociala medier kan arbeta efter en dold agenda och utge sig för att vara något de inte är. Dessa narrativ kan spridas öppet eller dolt digitalt via medier och internet eller direkt på plats via inflytelseagenter eller privata aktörer och företag. Att sprida desinformation och påverkansoperationer är inget unikt för Ryssland men skillnaden är att denna typ av krigföring är så väl inbäddad med hela den ryska strategin och det ryska samhället. Dagens moderna informationskrigföring (tidigare kallat politisk krigföring)

²³ Frank G. Hoffman.. *Conflict in the 21st century - The rise of hybrid wars*. Arlington: Potomac Institute for Policy studies, 2007. s.29

²⁴ Ibid s.8

²⁵ Thomas Rid. *Active Measures - The secret history of disinformation and political warfare?* London: Profile Books Ltd, 2020. s.15

härstammar från tidigt 1920-tal. Konsten och vetenskapen växte och förändrades i fyra vågor med en generations mellanrum.²⁶

Den första vågen kom under mellankrigstiden när tidningar och radio spelade stor roll för att nå ut och påverka samhällen och människor snabbare och i större mängd än någonsin tidigare. Den andra vågen kom efter andra världskriget och då med USA i spetsen professionaliserades ”politisk krigföring” med hemliga operationer och subversion framför allt i det uppdelade Tyskland. Östblocket däremot använde sig av begreppet *desinformation*, trots att orden skiljer sig åt var åtgärderna densamma: Att uppnå osäkerhet hos motståndaren genom att sprida känslig fakta, falsk information eller helst en kombination av båda två.

När den tredje vågen kom, sent 1970 var termen ”*aktiva åtgärder*” väluttalad i Sovjetunionens underrättelsetjänst och dess satellitorganisationer. I den här vågen byråkratiserades hela begreppet och en stor del av både tid, resurser och pengar lades på att utveckla och upprätthålla operationaliserandet av desinformationskrigföringen. Detta var en tid som både teknologisk och personbaserad inhämtning, samt kontrapionage ökade exponentiellt både i Sovjetunionen och USA.²⁷ Till exempel hade Sovjetunionen 16 gånger fler informatörer i DDR än västmakterna. I maj 1959 omvandlade den sovjetiska ledningen KGB(Sovjetunionens civila underrättelsetjänst) från att vara en inhemsk förtryckande apparat till ett mer sofistikerat verktyg för att påverka utrikesfrågor, vilket inkluderade en KGB-avdelning för *aktiva åtgärder* kallad Avdelning D. År 1971 uppgraderade Sovjetunionen återigen Avdelning D och gjorde den till ”Direktorat A”. I denna organisationsstruktur byggde Sovjet upp en formidabel desinformationsbyrå med cirka 700 tjänstemän och integrerade den med sina större *aktiva åtgärder* och strategiska underrättelseoperationer, som involverade tusentals andra personer. Enligt CIA:s direktör William Casey var den viktigaste egenskapen hos det sovjetiska aktiva åtgärdsprogrammet dess centralisering och integration. Det bildades tre grundläggande organisationer ansvariga för *aktiva åtgärder*. Varje organisation bedrev sina egna program, men dessa program var noggrant samordnade och integrerade i en övergripande påverkanskampanj. Den sovjetiska kommunistpartiets internationella informationsavdelning ansvarade för att utveckla och

²⁶ Ibid s.11

²⁷ Thomas Rid. *Active Measures - The secret history of disinformation and political warfare?* London: Profile Books Ltd, 2020. s.12

övervaka genomförandet av sovjetiska mediekampanjer. En annan del av kommunistpartiet, det kommunistiska partiets internationella avdelning, koordinerar aktiviteterna för olika frontgrupper och vänskapssällskap samt rollen för utländska kommunistpartier. Slutligen tillhandahåller Service "A" inom KGB hemligt stöd till sovjetiska desinformationsansträngningar.²⁸

Den fjärde vågen som vi idag är mitt uppe i uppstod i början av 2010-talet då desinformation pånyttföddes och förändrades i och med internet och framför allt sociala medier.²⁹ När den ryska "trollfabriken" IRA i St Petersburg uppdragas, visade Ryssland återigen stor förmåga till påverkan och desinformations-spridning.³⁰ Cyberdomänen har öppnat upp en helt ny dimension för den ryska krigföringen och de *aktiva åtgärderna* är mer aktiva nu än någonsin.³¹ Lars Ulfvings slutsatser kring den ryska krigföringen och *aktiva åtgärder* finner att på grund av informationsrevolutionen och samhällets tilltagande transparens kommer nya metoder för vilseledning och desinformation utvecklas ytterligare och det digitala mediet kommer spela större roll i framtiden. Tiden för bearbetning, analys och beslutsfattning blir kortare i och med det ökade informationsflödet där bland annat artificiell intelligens kommer få en mer betydande roll.³² Ryssland nuvarande president Vladimir Putin har tjänstgjort som officer på KGB:s spionkontor sk. *Rezidentura* i Dresten, specifik öppet för att påverka Västtyskland med *aktiva åtgärder*,³³ vilket visar att Putin skolats i en tid där denna typ av åsiktpåverkan varit som mest aktiv. All påverkan behöver inte heller vara spridning av felaktig information. Ett exempel av de mest lyckade gångerna Sovjet nyttjat *aktiva åtgärder* är under 1960 då de skapade broschyrer med fullständigt riktig information, som beskrev verkliga övergrepp som afroamerikaner blivit utsatta för, från Tennessee till Texas. Dessa broschyrer översattes både till engelska och franska och delades ut i

²⁷Christopher J. Lamb, Fletcher Schoen. *Deception, Disinformation, and Strategic Communications - How One Interagency Group Made a Major Difference*. Strategic Perspectives no:11, Washington D.C.: The Institute for National Strategic Studies (INSS), 2012. s.28

<https://inss.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratperspective/inss/Strategic-Perspectives-11.pdf>
(Hämtad 2023-10-10)

²⁹ Thomas Rid. *Active Measures - The secret history of disinformation and political warfare?* London: Profile Books Ltd, 2020. s.12

³⁰ Ibid s.358

³¹ Ibid s.13

³² Lars Ulfving. *Den stora maskeraden - Sovjetrysk militär vilseledning*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2000. s.87

³³ Thomas Rid. *Active Measures - The secret history of disinformation and political warfare?* London: Profile Books Ltd, 2020. s.295

ett dussin afrikanska länder under täckmantel som en afroamerikansk aktivistgrupp.³⁴ Denna historiska beskrivning visar tydligt hur desinformation och påverkansoperationer är en återkommande del av den ryska, historiskt sovjetiska staten, ideologin och krigföringen och det är osannolikt att det som sker just nu i Mali inte är en del av samma, forna sovjetiska metoder för att skapa och sprida inflytande

2.2 Operationalisering av teorin

Att formulera en analytisk strategi innebär att ange hur utfallet av analysen ska tolkas och bestämma vilka logiska kriterier som analysen ska innehålla.³⁵ För att studien skall kunna jämföra rysk/sovjetisk påverkan och inflytande mellan fallen Mali och Angola på ett överskådligt och rättvist sätt kommer teorin att operationaliseras till tre variabler som lättare kommer kunna identifieras i själva textanalysen. Operationaliseringen kommer att kretsa kring Lars Ulfvings definition av *aktiva åtgärder* där han utgår ifrån den amerikanska Active Measures Working Group (AMWG) indelning i tre kategorier:

- **Öppna “vita”** Ursprunget anges utan förbehåll. Det vill säga utnyttjandet av officiella, diplomatiska kanaler och informationsvägar, samt kulturellt utbyte. Till exempel ryska medier, officiella uttalanden eller militära avtal och diplomatiska besök. Under sovjettiden samordnades Vita åtgärder av Kommunistpartiets Centralkommitté Ideologiska avdelning
- **Indifferentia “grå”** Det egentliga ursprunget inte direkt medges, men man gör inte heller några större ansträngningar för att dölja det. Här inbegrips utnyttjandet av internationella frontorganisationer, främmande kommunistpartier eller sovjetiska “oberoende” organisationer, vilka är självständiga, men där kopplingarna inte döljs speciellt väl.³⁶ Till exempel stöd av ideologisk liknande partier eller nyttjandet till exempel Wagnergruppen och andra privata aktörer. Dessa samordnades av Kommunistpartiets Centralkommitté Internationella avdelning i Sovjetunionen.
- **Dolda “svarta”** Ursprunget döljs. Här inbegrips spridandet av propaganda med falsk ursprungsbeteckning. Utnyttjandet av inflytelseagenter

³⁴ Ibid s.16

³⁵ Thomas Denk. *Komparativ metod – Förståelse genom jämförelse*. Upplaga: 1:4, Lund: Studentlitteratur, 2002. s.105

³⁶ Lars Ulfving. *Den stora maskeraden - Sovjetrysk militär vilseledning*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2000. s.73-74

och förfalskningar eller spridandet av avsiktligt felaktig information utan angivandet av riktig källa.³⁷ KGB kallade tidigare dessa operationer för ”tysta” åtgärder och samordnades av KGB:s Direktorat A.³⁸

2.3 Teorikritik

Det kan bli problematiskt att försöka undersöka eller hävda vissa event som ”svarta/dolda” utan att det blir spekulativt då dessa är något som sällan kommer fram överhuvudtaget. De enda hemliga operationerna som kan bevisas är misslyckade operationer, när Ryssland officiellt gått ut med att de ligger bakom de eller när det finns ett flertal oberoende källor som säger samma sak. Alla tre aktiva åtgärder pågår också samtidigt och parallellt där gränsen mellan dem kan ibland blir svår att skilja. Det kan också vara svårt att undersöka orsaken till den *aktiva åtgärden*. För att det ska vara en *aktiv åtgärd* enligt Thomas Rid behöver det vara ett genomtänkt, välarbetat narrativ och inte spontana lögner. Detta tar bort att Ryssland skulle kunna agera opportunistiskt vilket ur ett strategiskt och taktiskt perspektiv skulle vara osannolikt. Det är också många aktörer som parallellt verkar samtidigt så när ett tillfälle ges att skapa inflytande kommer det med största sannolikhet att tas. *Aktiva åtgärder* som upplevs spontana kan vara den ryska staten eller aktörer som antingen sympatiserar, alternativt är finansierade av Kreml, men är ej direkt underställda.

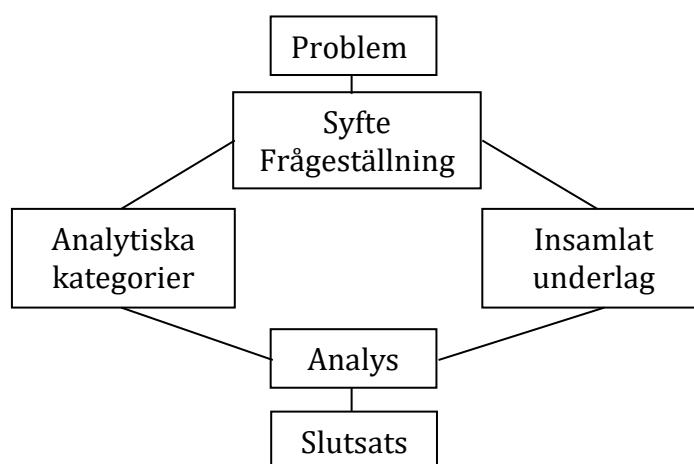
³⁷ Carl Michael Gräns. *Russia's growing influence in Mali - Is Burkina Faso next?*, FOI Memo 8087, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, 2023. s.5
<https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2023-10-28)

³⁸ Thomas Rid. *Active Measures - The secret history of disinformation and political warfare?* London: Profile Books Ltd, 2020. s.16

3. Metod

Studien kommer att använda sig av den metodologiska ansatsen disciplin-konfigurativ komparativ fallstudie där två fall kommer att jämföras med varandra utifrån tre variabler. Disciplin-konfigurativa fallstudier syftar till att beskriva eller förklara ett eller flera fall utifrån etablerade typologier eller teorier.³⁹ I detta fall Thomas Rid och Lars Ulfvings teoretiska ramverk om *aktiva åtgärder*.

Med stöd av teorin och dess operationaliserande variabler(vita/grå/svarta) som analysverktyg kommer Rysslands inflytande och påverkan i Mali idag att jämföras med Sovjetunionens inflytande och påverkan i Angola på 1970-talet för att kunna utröna hur den rysk/sovjetiska krigföringen förändrats över tid enligt övergripande forskningsdesign nedan:⁴⁰

Fördelen med denna forskningsdesign är att den är strukturerad och preciserad. Disciplin-konfigurativ fallstudie erbjuder en strukturerad ram för undersökningen, med klart definierade variabler. Detta ger en tydlig analys att dra slutsatser ifrån där resultaten blir konsekventa och jämförbara.

³⁹ Thomas Denk. *Komparativ metod – Förståelse genom jämförelse*. Upplaga: 1:4, Lund: Studentlitteratur, 2002. s.40

⁴⁰ Ibid s.32

Nackdelen är att det finns risk för felaktiga antaganden. Om de övergripande teorierna eller hypoteserna är felaktiga, kan alla efterföljande slutsatser vara felaktiga. Metoden är beroende av teorin och de ursprungliga antagandena. Det finns även mindre flexibilitet när det gäller att hantera nya eller oväntad information. Det kan försvåra möjligheten att upptäcka nya samband som inte var förutspådda av den ursprungliga teorin.

3.1 Komparativa studier

Vad som kännetecknar komparativa studier är ett antagande om att det finns likheter eller skillnader mellan länder som är viktiga att studera för att få förståelse för olika fenomen, dess uppbyggnad, orsaker och betydelse.⁴¹ Vilket gör att denna ansats lämpar sig väl för denna studie, då den syftar till att jämföra Sovjetunionens inflytande i Angola då med Rysslands inflytande i Mali nu. Övergripande undersökningsdesignen för komparativa studier innehåller fem frågor:

1. Vilka egenskaper skall undersökas? I detta fall i vilken utsträckning de identifierade händelserna i Angola och Mali kan förklaras som *aktiva åtgärder*.
2. Vilka objekt skall undersökas? I denna studie studeras de metoder som aktörer inom Sovjetunionen och Ryssland använder sig av för att skapa inflytande och påverkan i andra länder.
3. Vilka fall skall undersökas? Angola och Mali
4. Vilka tidsperioder skall undersökas? Angola 1974–76, Mali 2019–2023
5. Hur skall underlaget insamlas? I brist på förstahandskällor kommer det empiriska materialet i denna studie att hämtas främst från sekundära källor.

3.2 Val av fall

Val av fall är det mest grundläggande när det kommer till komparativa studier då dessa påverkar analysens utformning och dess möjligheter. Detta är viktigt att ta hänsyn till så att fallen är jämförbara med varandra från första början, då det kan finnas många olikheter mellan dem.⁴² Men efter som studien syftar till att undersöka förändring genom att jämföra de metoder Sovjetunionen och Ryssland använder för att skapa

⁴¹ Thomas Denk. *Komparativ metod – Förståelse genom jämförelse*. Upplaga: 1:4, Lund: Studentlitteratur, 2002. s.8

⁴² Ibid s.33

inflytande och påverkan, det vill säga *hur* och inte *varför* bör inte tidsdifferensen eller aktörernas motiv påverka den komparativa studiens genomförande eller resultat. Valet av fall i denna studie beror främst av fyra orsaker. 1.) Händelseutvecklingen i de båda länderna ser snarlika ut med ett rysk/sovjetiskt stöd till en enskild aktör strax innan de tar makten i ett militärt övertagande och senare ett fortsatt stöd till denna aktör, i Angolas fall MPLA och i Mali den militära juntan ledd av Assimi Goita. 2.) Den ryska närvaron och stödet till flertalet afrikanska länder har de senaste fem åren ökat lavinartat. Samtidigt som en våg av anti-västliga idéer och rysk desinformation spridit sig som en löpeld genom länderna.⁴³ Mali är ett av dessa länder och på grund av att flera aktörer varit verksamma där finns det dessutom mycket skrivet material därifrån. 3.) Som nämnt i teorikapitlet utvecklades år 1971 Direktorat A med placering under KGB där de byggde upp en organisationsstruktur som integrerade *aktiva åtgärder* i underrättelseoperationerna, vilket gör att Angola troligen var ett av de första länder där Sovjetunionen använde sig av denna typ av strukturerad och strategisk påverkan. 4.) Alla viktiga politiska beslut i Sovjetunionen gällande internationella relationer var ofta tvungna att stödjas av både KGB och försvarsministeriets intressen. Enligt före detta KGB-officer Oleg Nazhestkin var stödet till MPLA beslutat långt innan Angolas självständighet och MPLA:s maktövertagande.⁴⁴ Det vill säga drevs inte det Sovjetiska stödet av opportunistik utan var väl förplanerat.

3.3 Kvalitativ textanalys och hermeneutik

Inhämtning och bearbetning av materialet kommer att genomföras genom en kvalitativ textanalys. Det innebär att noggrant analysera texterna för att identifiera eventuella underliggande budskap och således undvika felaktiga antaganden. Detta har sin bakgrund i hermeneutiken, tolkningsläran. Syftet med den kvalitativa tillvägagångssättet är att tyda och åskådliggöra ordens betydelse. Inom tolkningslära diskuteras ofta den hermeneutiska spiralen, en metod där tolkningen av en text inleds med detaljerad analys och sedan utvidgas till att omfatta ett bredare perspektiv. En central aspekt att beakta under tolkningsprocessen är att läsaren alltid påverkas av sin aktuella referensram när denne läser texter. Det är oundvikligt att tidigare kunskaper, normer och värderingar kommer att påverka hur texten uppfattas. Förförståelse

⁴³ Karolina Lindén. *Russia's relations with Africa. Small, military-oriented and with destabilising effects*, FOI Memo 8090, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2023. s.8
<https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI%20Memo%208090> (Hämtad 2023-11-20)

⁴⁴ Vladimir Shubin. Conference: *SOUTHERN AFRICA IN THE COLD WAR, POST-1974*, Sue Onslow and Anna-Mart van Wyk (red.), Washington, DC: Wilson Center, 2013, s.30

betraktas som en väsentlig del av hermeneutiken och behöver inte per se vara negativ, eftersom det är omöjligt att undgå påverkan från vår samtid. Det krävs dock tydlighet i hur analysen genomförs.⁴⁵

3.4 Källmaterial

Källmaterialet består till huvuddel av en blandning av primära och sekundära källor i form av rapporter, artiklar och muntliga källor av den enkla anledningen att mycket information gällande Sovjetunionen och Rysslands operationer fortfarande är hemligstämplat. De primära källorna är material som till största del består av observationer av individer på plats och är därför noggrant utvalt och källkritiskt granskat för att öka dess validiteten.

Skillnaden i materialen mellan fallen är också tillgången till tidigare hemligstämplad information. I fallet Angola finns viss information att ta del av från bland annat Natalia Telepnevas forskning medan i fallet Mali är denna typ av information närmast obefintlig, vilket kan göra det problematiskt för att genomföra en rättvis analys.

3.4.1 Angola

Materialet från Angola är hämtat från flera olika sekundära källor samt en muntlig källa och intervjumaterial från konferensen "SOUTHERN AFRICA IN THE COLD WAR, POST-1974" anordnad i januari 2013 av Wilson Center, en tankesmedja som bidrar den amerikanska Kongressen med rådgivning om globala frågor genom vad de själva beskriver som oberoende forskning och opartisk analys. Medverkande under debatten är flera prominenta forskare på området: Professor Vladimir Shubin, Professor Chris Saunders, Professor Brian Raftopoulos, Professor Tilman Dederling, Professor Iain Edwards, and Dr. Thula Simpson. Panelsamtalet var uppdelat i fyra delar där första delen avhandlade just Angola från 1974 och framåt. Panelsamtalet baseras på forskarnas egna studier och observationer. Valet av detta material syftar till att få en så icke-tendensiös bild av fallet Angola som möjligt. För att djupdyka i fallet om hur framförallt KGB och GRU verkat i Angola under den här tiden är viss information även hämtat från boken *Cold War Liberation – The Soviet Union and the collapse of the Portuguese Empire in Africa 1961-1975* nämnd i tidigare forskning. Boken är skriven av historikern Natalia Telepneva och baseras på avklassificerade förstahandskällor och

⁴⁵ Maria Sjöberg. "Textanalys". I *Metod: Guide för historiska studier*, Martin Gustavsson & Yvonne Svanström (red), Lund: Studentlitteratur, 2018, s.70–72.

dokument från det ryska statliga arkivet för samtida historia (RGANI) som rör Sovjets utrikesrelationer, inklusive rapporter från sovjetiska ambassader, pressbyråer och analytiska texter skrivna av KGB och GRU.

3.4.2 Mali

Det empiriska materialet från Rysslands kopplingar till Mali är främst hämtat ur rapporter och sekundära källor från Förenta Nationerna (FN), Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och det amerikanska African Center for Strategic Studies (ACSS). Dessa är noggrant utvalda för att nyansera bilden och öka oberoendet.

FN-panelen har enligt sig själva förlitat sig på händelser som verifierats av trovärdiga källor, inklusive: 1.) Intervjuer med personer med kunskap om händelsen, såsom lokala myndigheter och medlemmar i samhället. 2.) Undersökning och annan dokumentation från lokala och internationella organisationer som oberoende har undersökt händelsen. 3.) Dokumentation från lokala eller internationella organisationer som tillhandahåller kontextuell information och analys av brottsmönster. 4.) Öppen information för att identifiera annan samarbets- eller motsägande information som motsäger sig Panelens resultat. Utöver detta har Panelen genomfört intervjuer med offer som varit kapabla och villiga att prata med Panelen och där medicinska och säkerhetsförhållanden varit lämpliga för en sådan intervju, samt förlitat sig på vittnesmål från andra överlevande.

Material och analyser inhämtat kring hybridkrigföring är skriven av forskare och analytiker vid FOI och består främst av sekundärkällor, med undantaget av enstaka primära källor då dessa är skriva av individer som själva verkat på plats i Mali.

Det amerikanska "African Center for Strategic Studies" är utvalt för deras gedigna och framstående forskning och observationer om desinformationskampanjer i regionen.

3.5 Källkritik

Inom alla former av historieskrivning är källkritik ett grundläggande metodiskt redskap. Där källkritik är själva basen för de vetenskapliga anspråken. En sekundär källa refererar till information som berättaren inte själv har observerat utan har fått information om från andra källor. Kritiken av andrahandskällor fokuserar oftast på skillnaden i tillförlitlighet mellan primära och sekundära källor eftersom det antas att primära källor ger mer grundläggande information än sekundära, vilka bygger på de

förstnämnda. Det betyder inte nödvändigtvis att andrahandskällor är mindre tillförlitliga. Tvärtom kan de i vissa fall upptäcka felaktigheter i sitt material genom att anta ett kritiskt förhållningssätt för början.⁴⁶

I fallet Angola är det empiriska materialet hämtat från sekundära källor samt en paneldiskussion mellan forskare från olika bakgrunder. Fördelen med det är att det blir en relativt nyanserad bild av händelseförloppet samt att den fakta som deltagarna framför redan är bearbetad och källkritisk granskad då dessa forskare representerar olika institutioner runt om i världen. Dock behöver det inte betyda att all information som finns om fallet kommit fram eller att de forskare som deltagit inte aktivt valt att inte framföra viss fakta.

Det empiriska material som är hämtat om Mali är en blandning av primära och sekundära källor där vissa rapporter är skrivna av personer som själva varit verksamma i landet. Fördelen med detta är att tillförlitligheten och äktheten i informationen ökar, dock ökar samtidigt risken för tendensfrihet och att bilden färgas av deras egna upplevelser. En annan fördel är att dessa organisationer själva kritiskt granskar rapporterna innan de publiceras.⁴⁷

Som Lennart Hellspong skriver kan källkritik också utövas som självkritik. Hur pålitlig är den text som man själv skriver? Påverkas den till exempel av någon tendens som gör den mindre tillförlitlig eller kanske en tes som man vill bevisa och gärna omformar fakta och tolkningar efter?⁴⁸

⁴⁶ Lennart Hellspong. *Metoder för brukstextanalys – Extramaterial Källkritisk analys*. Lund: Studentlitteratur, 2001. s.2

⁴⁷ Ibid s.2

⁴⁸ Ibid s.1

4. Undersökning

I detta kapitel kommer det inledningsvis en introduktion och bakgrund till studiens två valda fall, där ländernas problematik och Sovjetunionens respektive Rysslands roll i konflikten presenteras. Därefter kommer Angola och Mali jämföras i en komparativ studie med stöd av analysverktyget från teorin i syfte att identifiera och jämföra *aktiva åtgärder* i fallet. Slutligen kommer de två operationaliserande frågorna besvaras. I nästa kapitel presenteras en analys och slutsats av den studerade empirin som avslutas med att ge svar på den övergripande forskningsfrågan.

4.1 Bakgrund

4.1.1 Angola

Efter en framgångsrik militärkupp i Portugal den 25 april 1974 störtades ett långvarigt auktoritärt styre. De nya styret i Lissabon strävade efter att göra sig av med landets kostsamma koloniala imperium. Den kommande självständigheten för en av dessa kolonier, Angola, ledde till det angolanska inbördeskriget som utvecklades till en komplex kamp som involverade olika politiska grupper, gerillarörelser och internationella aktörer. Tre huvudsakliga militära rörelser hade kämpat för Angolas självständighet sedan 1960-talet. Rörelsen för Angolas befrielse (MPLA) var en marxistisk organisation med centrum i huvudstaden Luanda, ledd av Agostinho Neto. Fronten för Angolas befrielse (FNLA), ledd av Holden Roberto, hade sin bas i landets norra del och hade starka band till den amerikanska allianspartnern Mobutu Sese Seko i grannlandet Zaire. Nationalunionen för Angolas totala självständighet (UNITA), en avknoppning från FNLA, leddes av Jonas Savimbi och stöddes av landets största etniska grupp, Ovimbundu. Krisen i Angola utvecklades till ett av kalla krigets slagfält när stormakterna och deras allierade levererade militärt bistånd till sina föredragna klienter. USA tillhandahöll stöd och träning både till FNLA och UNITA medan trupper från Zaire hjälpte Holden Roberto (FNLA) och hans krigare. Sovjetunionen tillsammans med Kuba tillhandahöll militär träning och utrustning till MPLA. Sovjetiska rådgivare, vapen och ekonomiskt stöd tillhandahölls av GRU och KGB för att hjälpa MPLA i deras kamp mot de andra gerillarörelserna och mot portugisiskt styre. Sovjetunionens inblandning var delvis motiverad av önskan att utöka sitt inflytande på den afrikanska kontinenten och motarbeta västliga intressen. Dessutom såg

Sovjetunionen MPLA som en allierad i den globala kampen mot imperialismen och kapitalismen.

4.1.2 Mali

Den 20:e oktober 2011 dödades diktatorn Muammar Gaddafi efter att han blivit tillfångatagen av rebeller i Misrata. Efter störtandet av den libyska regimen, återvände flera hundra maliska tuareger som stridit för Gaddafi till Mali, missnöjda och med mängder av vapen där många anslöt sig snabbt till den Nationella rörelsen för Azawads befrielse(MNLA). Azawad är en självutnämnd islamsk stat som sträcker sig över ca 60% av Malis yta. Under 2012 genomfördes attacker mot civila installationer och den maliska armén vilket till slut leder till att hela norra Mali kontrollerades av rebeller och den dåvarande, sittande presidenten avsätts i en militärkupp. Detta kommer att bli startskottet för det idag mycket destabiliserade läget i regionen idag. Frankrike, som forna kolonialmakt blir snabbt angeläget i konflikten och skickar soldater för att stabilisera säkerhetsläget och framförallt bekämpa jihadismen. En styrka som senare kommer att vara Operation Barkhane, innefatta tusentals franska soldater och kommer att pågå fram till 9:e november 2022. FN inleder kort efter Frankrike också en insats i syfte att skydda lokalbefolkningen och stabilisera säkerheten i landet, MINUSMA. Under de kommande åren är säkerhetsläget fortfarande extremt instabilt trots Frankrikes och FNs bidrag och detta gör att missnöjet från lokalbefolkningen ökat kraftigt. Sahelregionen har sedan 2012 varit en plats som drabbats extremt av det våld och konflikter mellan militanta islamisterna och olika beväpnade grupperingar och deras kamp om allt från makt, territorium, människo -och droghandel och naturresurser. I januari 2020 reser två högt uppsatta Maliska officerare till Moskva för träning i den ryska försvarsmaktens regi. Två veckor efter deras hemkomst genomför de tillsammans med en nybildad militärjunta ur maliska armén (FAMA) uppror och i den andra militära kuppen på 10 år avsätts Malis president Ibrahim Boubacar Keïta. Styret lämnas tillslut över till en övergångsregering men som i sin tur blir avsatt i en ny kupp i maj 2021 av samma junta som gav dem makten. Mer och mer börjar tyda på att Ryssland har haft en stark relation med kuppmaakarna.⁴⁹ I och med det osäkra statsskicket och juntans samarbete med den ryska Wagnergruppen börjar förhållandet mellan regeringen,

⁴⁹ Carl Michael Gräns. *Russia's growing influence in Mali - Is Burkina Faso next?*, FOI Memo 8087, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, 2023. s.3
<https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2023-10-28)

Frankrike och FN försämras, vilket tillslut leder till att de två sistnämnda uppmanas att lämna landet snarast. Liknande händelseutveckling verkar utspela sig i Burkina Faso och Niger, där militärkupper, anti-franska protester, ett ökat ryskt officiellt och inofficiellt inflytande och intresse samtidigt som våldsamheterna i regionen fortsätter öka. Mellan 2021–2022 fördubblas antalet våldsamheter kopplade till islamistisk terror och antalet döda tripplats under samma tidsspann.(9819 döda)⁵⁰

4.2 Analys

4.2.1 *I vilken utsträckning kan de identifierade händelserna i Angola respektive Mali med sovjet/rysk-koppling förklaras utifrån Rid och Ulfvings teorier om aktiva åtgärder?*

Vita(öppna) åtgärder

I källmaterialet identifieras det flera *vita åtgärder* i Mali och Angola, i upptakten till maktövertagandet men också efter. I början av januari 1975 skickas den sovjetiske journalisten och officeren från generalstaben, Igor Uvarov, till Angola som korrespondent för den statligt ägda nyhetsbyrån TASS, där han stannade i ungefär två månader. Uvarov spelade en avgörande roll i att informera Moskva om situationen i Angola. Han själv hävdade att Moskva vid den tiden visste lite om förhållandena i landet och började därför skicka detaljerade telexmeddelanden till TASS och för att förklara situationen. Han etablerade kontakt med ledarna i MPLA och kunde regelbundet sända konfidentiella meddelanden till den sovjetiska ambassaden i Brazzaville som därmed vidarebefodrades till Moskva via radioutrustning från MPLA i Luanda och underrättade den sovjetiska ledningen om den komplexa situation som utspelade sig i Angola. Uvarovs insatser spelade en nyckelroll i att föra samman Sovjetunionen och MPLA på det diplomatiska planet och fick Moskva att förstå de utmaningar som omgav den födande övergångsregeringen i Angola.⁵¹ Redan ett år innan MPLA utnämner Angolas självständighet den 11 november 1975 sker flera officiella besök i både Moskva och Luanda mellan ledare ur MPLA och sovjetiska

⁵⁰ *African Militant Islamist Group-Linked Fatalities at All-Time High*, Rapport från Africa Center for Strategic Studies, Washington D.C: National Defense University, 2023.
URL: <https://africacenter.org/spotlight/africa-militant-islamist-group-linked-fatalities-at-all-time-high/>
(Hämtad 2023-11-12)

⁵¹ Vladimir Shubin. Conference: *SOUTHERN AFRICA IN THE COLD WAR, POST-1974*, Sue Onslow and Anna-Mart van Wyk (red.), Washington, DC: Wilson Center, 2013, s.25

ministrar bland annat tack vare bland annat Uvarovs insats.⁵² Samarbetet mellan Sovjet och MPLA blir officiellt uttalat och inget som hålls direkt hemligt. I mars 1975 reser ett stort antal soldater från MPLA till byn Perevalne på Krimhalvön för militär träning, det är dessa som senare blir grunden i MPLA:s 9:e brigad.⁵³ I maj samma år har en massiv mängd militärutrustning till brigaden skickats från Sovjet och finns redo i hamnen i Pointe-Noire, Kongo. Soldater som tränats av Sovjetunionen och utrustats med vapen från Sovjet deltog, tillsammans med kubaner även i en avgörande strid på Norra fronten den 10 november 1975, dagen innan självständigheten. Detta skedde i Quifangondo, endast 30 km från Luandas stadskärna. Den 11 nov 1975 när självständigheten utropas transporterar ett sovjetiskt transportplan raketartilleri från Brazzaville till Pointe-Noire som sedan skeppas med kubansk båt till MPLA i Luanda.⁵⁴ Samma dag anländer Sovjets ambassadör i Republiken Kongo, Evgenii Afanasenko till Luanda tillsammans med andra diplomater. Afanasenkos symboliska närvaro bredvid Agostinos Neto vid hans presidentinvigning den 11 november var ingen tillfällighet, den symboliserade den sovjetiska rollen i att möjliggöra MPLA:s kontroll över huvudstaden under den avgörande övergången till självständighet.

Liknande utveckling på det diplomatiska planet och ”vita åtgärder” kan ses i Mali. I juni 2019, ett år innan militärkuppen skrivs avtal om vapenleveranser mellan landet och Ryssland, ett halvår innan kuppen hålls rysk-afrikanska toppmötet i Sochi där det presenteras fler avtal mellan länderna bland annat gällande naturresurser och gruvdrift. Det dröjer bara någon månad till att två högt uppsatta officerare från Malis armé FAMA reser till Moskva för militär träning, där de stannar till augusti och anländer bara några dagar innan de leder år 2020 militärkupp och tar över makten i landet. Kort efter kuppen är den ryska diplomaten Igor Gromyko bland de första att träffa de självutnämnda makthavarna i Mali.⁵⁵ Det ryska utrikesdepartementet förminskar även situationen i ett

⁵² Natalia Telepneva. *Cold War Liberation - The Soviet Union and the collapse of the Portuguese empire in Africa 1961-1975* Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2021. s.1

⁵³ Vladimir Shubin. Conference: *SOUTHERN AFRICA IN THE COLD WAR, POST-1974*, Sue Onslow and Anna-Mart van Wyk (red.), Washington, DC: Wilson Center, 2013, s.25-26

⁵⁴ Vladimir Shubin and Andrei Tokarev, "War in Angola: A Soviet Dimension" Review of African Political Economy, vol. 28, no. 90, Milton Park: Taylor & Francis, Ltd. 2001. s.613 Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/4006840>

⁵⁵ Carl Michael Gräns. *Russia's growing influence in Mali - Is Burkina Faso next?*, FOI Memo 8087, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, 2023. s.4 <https://www.foi.se/rappporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2023-10-28)

uttalande och Lev Matoshin, pressekreterare vid den ryska ambassaden i Mali, påstod att ”läget i Malis huvudstad och dess omgivning efter militärkuppen är lugnt”. Det ryska utrikesdepartementet hyllade också militärjuntans ledare Assimi Goïtas frigivning av Malis tillförordnade president Bah Ndaw och tillförordnade premiärminister Moctar Ouane som positiva steg efter att de fångas i en andra militärkupp mot övergångsregeringen också ledd av Assimi Goïta.⁵⁶

Under nästkommande år i oktober kommer flera leveranser av militär materiel till Bamako bland annat helikoptrar av sorten Mi-171Sh och M-17V5 samt vapen och ammunition. Sadio Camara, Malis försvarsminister och en av de två officerare som tränats i Moskva hävdar att det är ”gåvor” från ett vapenavtal som skrevs i december 2020, det vill säga efter militärkuppen. I och med detta blir det då officiellt att Ryssland stödjer juntan med vapen. I augusti 2022 hålls en ceremoni i Malis huvudstad Bamako för att fira ankomsten av nya ryska vapen, bland annat fyra MI-8m och två M35-P helikoptrar. Kort därefter besökte Malis försvarsminister Moskva för ytterligare diskussioner.⁵⁷ Det officiella samarbetet mellan Mali och Ryssland har intensifierats med flera besök och utbyten på hög nivå. Den ryska utrikesministern Sergei Lavrov och hans maliska motpart Adoulaye Diop har träffats officiellt i alla fall fyra gånger sedan 2021. I juli 2023 deltog Assimi Goïta i det rysk-afrikanska toppmötet 2023 i Sankt Petersburg och träffade den ryske presidenten Vladimir Putin. Dagen efter att toppmötet avslutades träffades Goïta och Putin igen för att diskutera Rysslands pågående ekonomiska och humanitära stöd till Mali i ljuset av sanktioner från grannländer.⁵⁸ I en rapport från FN:s säkerhetsråd nämns det att den ryska federationen meddelat att de även har ett antal militära instruktörer på plats i Bamako, men betonar att dessa inte deltar i operationer i övriga landet. Ryssland beskriver även närvaron av Wagnergruppen som en privat aktör.⁵⁹

⁵⁶ Samuel Ramani. *Russia in Africa - Resurgent great power or bellicose pretender?*, London: C. Hurst & Co. (Publishers) Ltd, 2023. s.260

⁵⁷ Carl Michael Gräns. *Russia's growing influence in Mali - Is Burkina Faso next?*, FOI Memo 8087, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, 2023. s.4
<https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2023-10-28)

⁵⁸ Official Internet Resources of the President of Russia “*Meeting with Interim President of Mali Assimi Goïta*”. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/71842> (Hämtad: 2024-01-07)

⁵⁹ Roberto Sollazzo, Salma Arka, Albert Barume, Fatma Saber Panel of Experts on Mali. “*Report 2023/578 addressed to the President of the Security Council.*” 2023-08-03, United Nations s.19

Grå(indifferent) åtgärder

Att identifiera ”grå” åtgärder i källmaterialet för Angola är en aning svårare jämfört med Mali. Detta kan bero på flera orsaker. Dels att det finns få officiella dokument som beskriver detta, dels för att den gråa krigföringen utspelade sig på ett annat sätt på den här tiden. En stor del av det gråzonskrig vi ser idag sker av privata aktörer, ofta digitalt, där det är lättare förneka sin delaktighet samt att massproducera och sprida felaktig information.

I Angola är det tydligaste exempel de 40 ”instruktörer” som anländer i ett sovjetägt transportflygplan till landet några dagar efter självständigheten. Vars uppgift officiellt är rådgivning men rapporteras av flera olika källor vid tillfällena även strida aktivt tillsammans med MPLA.⁶⁰ Den 1 februari 1976 skriver "Pravda", den officiella tidningen för det sovjetiska kommunistpartiet: "Hela världen vet att Sovjetunionen inte söker ekonomisk, militär eller annan fördel i Angola. Inte en enda sovjetisk man kämpar med vapen i hand på angolansk mark." Detta påstående var i stort sett korrekt enligt Shubin, sovjetiska militären var inte menad att delta i faktiska strider, men i verkligheten hände det sporadiskt. Moskva skaffade dessutom faciliteter för sina flygplan och fartyg i Angola.⁶¹ General Kurochkin hävdar att det sovjetiska truppbidraget uppgick till ca 2000 personer.⁶² Sovjetunionens omfattande inofficiella stöd till det kommunistiska MPLA kan klassas som en *grå åtgärd* då de fanns ett stöd de bitvis förnekade men inte verkade dölja spåren av särskilt mycket, framförallt gällande det sovjetiska truppbidraget på plats i landet.

I Mali kan det även där identifieras *grå åtgärder*. I september 2021 kommer de första rapporterna om att militärjuntan påbörjat förhandlingar med det privata företaget Wagnergruppen.⁶³ All verksamhet som involverar Wagnergruppen från och med nu kan klassas som en *grå åtgärd* då det i grunden är ett privat företag som har starka

⁶⁰ Vladimir Shubin and Andrei Tokarev, "War in Angola: A Soviet Dimension" Review of African Political Economy, vol. 28, no. 90, Milton Park: Taylor & Francis, Ltd. 2001. s.613 Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/4006840>

⁶¹ Vladimir Shubin. Conference: *SOUTHERN AFRICA IN THE COLD WAR, POST-1974*, Sue Onslow and Anna-Mart van Wyk (red.), Washington, DC: Wilson Center, 2013, s.34

⁶² Vladimir Shubin and Andrei Tokarev, "War in Angola: A Soviet Dimension" Review of African Political Economy, vol. 28, no. 90, Milton Park: Taylor & Francis, Ltd. 2001. s.615 Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/4006840>

⁶³ Carina Gunnarson Gabriella Körling. *Relationerna mellan Frankrike och Mali 2017-2022 - Historien om en skilsmässa*. FOI Memo 5347, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2023. s.56
URL <https://www.foi.se/en/foi/reports/report-summary.html?reportNo=FOI-R--5347--SE> (Hämtad 2023-12-06)

kopplingar till den ryska staten och dess intressen.⁶⁴ Det vill säga opererar Wagnergruppen som en förlängd förnekelsebar arm åt den ryska staten. Redan tre månader senare i december 2021, kommer de första Wagnersoldaterna till Mali. Det blir början på ett omtalat och blodigt samarbete mellan det ryska statsfinansierade privata företaget och militärjuntan. Likt de ”instruktörer” som Sovjetunionen skickade till Angola har Wagnergruppen till uppgift att rådgiva och träna maliska soldater.⁶⁵ Flygloggar indikerar att Wagnergruppen anländer med ett transportflygplan av modellen TU-154, som ägs av det ryska försvarsministeriet.⁶⁶ Inledningsvis dementeras detta av både juntan och den ryska federationen men till slut konfirmeras det i ett offentligt uttalande av den ryska utrikesministern Sergei Lavrov.⁶⁷ Den månatliga kostnaden för Wagnergruppens tjänster uppges vara 100 miljoner kronor i månaden och tillgång till guldgruvor i landet.⁶⁸ Det dröjer inte länge innan rapporter kommer in om att Wagnergruppen inte bara fungerar som rådgivare utan opererar fullt tillsammans med den maliska armén FAMA. Den 21:a april 2022 upptäcks en massgrav i närheten av Gossi i Timbuktureregionen. Videoklipp från franska drönare avslöjar att Malis armé tillsammans med Wagnergruppen är skyldiga till dådet.⁶⁹ 12:e maj publicerar OHCHR (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights) en rapport som visar på starka indikationer att Malis armé tillsammans med Wagnersoldater även dödat över 500 människor under en fem dagars operation i byn Moura i centrala Mali. Dessutom angav vittnen att det var ”de vapenbärande vita männen” som gjorde urvalet för att fastställa vem som betraktades som ”jihadist” innan de riktade offren, som så identifierats, mot den riktning där medlemmar av de maliska

⁶⁴ *Russia's Wagner Play Undermines the Transition in Mali*, Rapport från Africa Center for Strategic Studies, Washington D.C: National Defense University, 2021.

URL: <https://africacenter.org/spotlight/russia-wagner-undermines-transition-mali/> (Hämtad 2023-11-12)

⁶⁵ Karolina Lindén. *Russia's relations with Africa. Small, military-oriented and with destabilising effects*, FOI Memo 8090, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2023. s.6

URL: <https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2024-01-06)

⁶⁶ Carl Michael Gräns. *Russia's growing influence in Mali - Is Burkina Faso next?*, FOI Memo 8087, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2023. s.4

URL: <https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2024-01-06)

⁶⁷ Samuel Ramani. *Russia in Africa - Resurgent great power or bellicose pretender?*, London: C. Hurst & Co. (Publishers) Ltd, 2023. s.261

⁶⁸ *Mali Catastrophe Accelerating under Junta Rule*, Rapport från Africa Center for Strategic Studies, Washington D.C: National Defense University, 2023.

URL: <https://africacenter.org/spotlight/mali-catastrophe-accelerating-under-junta-rule/> (Hämtad 2023-11-12)

⁶⁹ FN Rapport “2022/446.” 2022-06-02, United Nations s.9

väpnade styrkorna avrättade dem genom att skjuta dem i ryggen.⁷⁰ FN rapporterar även att det skett en kraftig ökning av sexuellt våld mot civilbefolkning av utländsk personal som arbetar med FAMA. Dessa ska av lokalbefolkningen refereras som les blancs (de vita) och ska av flera källor identifieras som ryssar.⁷¹ I juli 2023 rapporterade African Center for Strategic Studies att Wagnergruppen startat två prospekteringsföretag i Bamako och fått andelar i minst tre gruvor söder om staden.⁷² Utöver de rapporter som anklagar Wagnergruppens inblandning i direkta folkrättsbrott, såsom våldtäkter och mord rapporteras det även angående om deras återkommande påverkansoperationer i form av spridning av desinformation både på plats direkt till lokalbefolkningen samt digitalt på sociala medier.⁷³

Svarta(dolda) åtgärder

De svarta åtgärder som identifierats i materialet är få av förklarliga skäl men intressanta, då dessa skiljer sig åt mellan Angola och Mali. I fallet Angola är det framförallt KGB:s och GRU:s inblandning som är intressant. KGB och GRU var avgörande för Sovjetunionens relation till MPLA då de ofta fungerade som kontaktpersoner, samlade information och producerade de inofficiella rapporter för beslutsfattarna i Moskva.⁷⁴ När det gällde befrielseörelserna i Afrika var GRU ofta mer direkt involverad än KGB. Dess officerare fungerade som militära rådgivare och var involverade i militär träning.⁷⁵ Den 14 september 1973 vidarebefodrade den sovjetiska ambassadören i Tanzania, Sergei Slipchenko GRU:s information till MPLA:s ledare Agostinho Neto att 112 ton sovjetiska vapen: automatkarbiner, Grad-P raketkastare och 82mm granatkastare skulle skeppas före månadens slut. Sommaren och hösten 1974 anländer ytterligare en stor

⁷⁰ OHCHR Rapport ”*Rapport sur les événements de Moura du 27 au 31 mars 2022*”, 2022-05-12, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. s.13

⁷¹ Roberto Sollazzo, Salma Arka, Albert Barume, Fatma Saber Panel of Experts on Mali. “*Report 2023/578 addressed to the President of the Security Council.*” 2023-08-03, United Nations s.28

⁷² *Mali Catastrophe Accelerating under Junta Rule*, Rapport från Africa Center for Strategic Studies, Washington D.C: National Defense University, 2023.

URL: <https://africacenter.org/spotlight/mali-catastrophe-accelerating-under-junta-rule/> (Hämtad 2023-11-12)

⁷³ Karolina Lindén. *Russia's relations with Africa. Small, military-oriented and with destabilising effects*, FOI Memo 8090, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2023. s.6 URL: <https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2024-01-06)

⁷⁴ Natalia Telepneva. *Cold War Liberation - The Soviet Union and the collapse of the Portuguese empire in Africa 1961-1975* Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2021. s.7

⁷⁵ Ibid s.22

mängd sovjetiska vapen till Angola.⁷⁶ Oleg Nazhestkins officer i KGB hävdar att de sovjetiska besluten togs i oktober 1975, en månad innan Angolas självständighet. Han minns hur Vladimir Kryuchkov, då chef för PGU(Sovjetunionens politiska underrättelsetjänst) och en nära medarbetare till KGB:s befälhavare Yury Andropov, en dag i oktober 1975 helt plötsligt beordrade honom att åka till Luanda omedelbart. Enligt Nazhestkin instruerade Utrikesministeriet och Internationella avdelningens tjänstemän honom innan avresan att påverka MPLA:s ledare Neto genom att uppmana honom att försona sig med Roberto (FNLA) och Savimbi (UNITA) och återställa en trilateral koalition. Men när Nazhestkin kom till Brazzaville väntade andra instruktioner på honom som var "undertecknat på en högre nivå". Nazhestkins nya uppgift var att berätta för Neto att den sovjetiska staten var redo att erkänna Angola som en suverän stat och redo att upprätta diplomatiska relationer så snart MPLA:s ledning proklamerar sin makt över landet.⁷⁷ Denna händelse är inte helt i sig en *svart åtgärd*, utan kopplingarna till Internationella avdelningen vars uppgift är att samordna de *grå åtgärderna* visar på hur komplext och gränsöverskridande *aktiva åtgärderna* samordnades i Sovjetunionen. Det är mycket möjligt att det Nazhestkin refererar till som "högre ort" var KGB:s Direktorat A. Detta är dock inte bekräftat. En annan viktig individ för relationen mellan Sovjet och MPLA var Boris Putilin. Putilin var en officer i GRU vars uppgift var att samordna vapenöverföringar från Sovjetunionen till Angola. Putilin anlände till Luanda den 11 november 1975 för att delta i invigningen av MPLA:s ledare, Agostinho Neto, som den första presidenten i det självständiga Angola.⁷⁸ Han reser tillsammans med tidigare nämnd Evgenii Afanasenko, Sovjets ambassadör i Republiken Kongo vilket visar på hur de *aktiva åtgärderna* verkar parallellt. Där Putilin ansvarar för de *svarta* och Afanasenko för de *vita*. Denna typ av dolda operationer som beskrivits ovan var precis den sortens operationer som KGB och GRU var ämnade till att bedriva.

I Mali däremot verkar de *svarta åtgärderna* uppenbara sig i en modernare domän, det vill säga internet. Här sker en stor del av den ryska påverkan i Mali och på dess medborgare. I och med utbyggnaden av tele- och internetkommunikation går det nu att

⁷⁶ Natalia Telepneva. *Cold War Liberation - The Soviet Union and the collapse of the Portuguese empire in Africa 1961-1975* Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2021. s.148

⁷⁷ Vladimir Shubin. Conference: *SOUTHERN AFRICA IN THE COLD WAR, POST-1974*, Sue Onslow and Anna-Mart van Wyk (red.), Washington, DC: Wilson Center, 2013, s.30

⁷⁸ Natalia Telepneva. *Cold War Liberation - The Soviet Union and the collapse of the Portuguese empire in Africa 1961-1975* Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2021. s.1

nå ut även till de mest avlägsna delarna av Mali. 2019 tar Facebook bort flera konton som spridit mängder av rysk desinformation på sociala medier, radio och TV-program (såsom Lengo Songo, Radio Révolution Panafricaine och Afrique Média TV) samt i publikationer från ryskstödda tankesmedjor. Denna desinformation kommer från nätverk ägda av den nu avlidne före detta Wagnerledaren Yevgeny Prigozhin som i sin tur hade starka band med både Vladimir Putin och den ryska statsapparaten.⁷⁹ African Center of Strategic Studies menar på att detta är ett nytt sätt att operera online då desinformationen nu börjat spridas via lokala konton och influencers i syfte att skapa en högre autenticitet i innehållet, till skillnad från deras tidigare desinformationskampanjer.⁸⁰

Den 18 augusti 2020, samma dag som den första militärkuppen ägde rum, observeras digitala konton som påstår sig vara icke-vinstdrivande välgörenhetsorganisationer sprida innehåll som är anti-franskt och pro-ryskt i landet. Dessa konton använder ryska flaggor och meddelanden som hyllar Ryssland och förespråkar en revolution i Sahel. En tredjedel av alla inlägg är publicerade med ca 60 sekunders mellanrum. 21 maj 2021 publicerar proryska konton stöd för juntans beslut om att skjuta upp det demokratiska valet.⁸¹ Strax innan Wagnergruppen anländer till Bamako sprids anti-franska, anti-FN och proryska meddelanden online i en koordinerad kampanj på Twitter, TikTok, Telegram, WhatsApp och Facebook. En polerad bild av Wagnergruppens tidigare anklagelser om folkrättsbrott sprids och apparnas moderatörer kringgås genom att använda ordlekar och meningar med underliggande betydelser. Dessa konton hade då 140000 följare och delades 24000 gånger, inläggen sprids på samma sätt som tidigare kampanjer med 60 sekunders mellanrum.⁸² Detta liknar tidigare operationer från

⁷⁹ Samuel Ramani. *Russia in Africa - Resurgent great power or bellicose pretender?* London: C. Hurst & Co. (Publishers) Ltd, 2023. s.259

⁸⁰ *Russian Disinformation Campaigns Target Africa - An Interview with Dr. Shelby Grossman* Rapport från Africa Center for Strategic Studies, Washington D.C: National Defense University, 2020. URL: <https://africacenter.org/spotlight/russian-disinformation-campaigns-target-africa-interview-shelby-grossman/> (Hämtad 2024-01-06)

⁸¹ Karolina Lindén. *Russia's relations with Africa. Small, military-oriented and with destabilising effects*, FOI Memo 8090, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2023. s.8 <https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad)

⁸² *Mapping Disinformation in Africa*, Rapport från Africa Center for Strategic Studies, Washington D.C: National Defense University, 2022. URL: <https://africacenter.org/spotlight/mapping-disinformation-in-africa/> (Hämtad 2023-11-25)

Internet Research Agency och Wagnergruppens insatser.⁸³ Även den FN-ledda insatsen MINUSMA rapporterar i april 2022 en ökad desinformationsspridning bland lokala konton och nätverk. I juni 2023 sprids en stor mängd desinformation på sociala medier om insatsen som genererar en stort missnöje bland befolkningen.⁸⁴ Budskapen tenderar att vara negativt inställda mot FN:s insatser och innehåller ofta uppmaningar till våld mot MINUSMA:s personal och faciliteter.⁸⁵ Det är troligt att den ryska underrättelsetjänsten verkar i Mali likt de opererade i Angola. Dock är det inget som har framkommit av något material än så länge.

4.2.2 Vilka likheter och skillnader kan identifieras mellan Mali och Angola?

Vita(öppna) åtgärder

Främst inom de *vita åtgärderna* och i det officiella stödet finns det tydliga likheter mellan Sovjetunionens och Rysslands stöd till Angola och Mali. Framförallt i tillvägagångssättet och inte när det gäller motiven bakom. Avtal och diplomatiska förbindelser har skett i båda fallen och ökat signifikant strax innan maktövertagandet i länderna. Både Sovjet och Ryssland har stöttat med vapenleveranser och rådgivning samt skrivit politiska och ekonomiska överenskommelser. En annan likhet är att Sovjet utbildade MPLA i mars 1975 i militär träning på Krimhalvön strax innan de tar makten. Ryssland utbildade i början av 2020 de två ledande kuppmakarna i Mali bara månader innan deras maktövertagande, vilket är ett intressant sammanträffande. Anti-franska eller anti-västerländska åsikter är väl utbredda bland befolkningen i Mali och uppmuntras av den ryska staten och dess medier, vilket ger en möjlighet för Rysslands att motverka västerländskt inflytande och samtidigt öka eget inflytande och makt. Ryssland hänvisar ständigt till sin historia som en icke-kolonial makt i Afrika, och spelar på anti-västerländska/anti-franska narrativ till förmån för afrikanskt

⁸³ Karolina Lindén. *Russia's relations with Africa. Small, military-oriented and with destabilising effects*, FOI Memo 8090, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2023. s.8 URL: <https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI%20Memo%208090> (Hämtad: 2023-11-25)

⁸⁴ FN Rapport "Situation in Mali - Report of the Secretary-General 2022/446." 2022-06-02, United Nations s.13

⁸⁵ FN Rapport "Situation in Mali - Report of the Secretary-General 2023/402." 2023-06-02, United Nations s.8

självbestämmande, mot de ”fortfarande dominerande koloniala härskarna”.⁸⁶ Dessa *vita åtgärder* och officiella uttalande från Ryssland förekommer ofta och har påskyndat Rysslands inflytande i Mali. För Sovjetunionen i Angola där denna typ av informations-spridning och tillgänglighet till information utifrån inte fanns på samma sätt tog det betydligt längre tid att påverka den lokala opinion.

Grå(indifferent) åtgärder

I jämförelse mellan fallen visar Ryssland på en tydlig förändring i *grå åtgärder*, där den tydligaste skillnaden är att stödet till en ideologiskt organisation har bytts ut till nyttjandet av privata aktörer och i detta och många andra fall Wagnergruppen. Både för att verka i landet som rådgivare och som instruktörer, men också för att sprida desinformation digitalt och påverka fysiskt på plats. Det var mer utmanande för Sovjetunionen att ta avstånd till och förneka den militära träningen av 9:e brigaden i Angola, jämfört med Rysslands avståndstagande från Wagnergruppens. Vilket har revolutionerat den ryska strategin. Rysslands nyttjande av Wagnergruppen i Mali underlättas också av företaget egna ekonomiska intressen av att verka i landet. Det vill säga, Ryssland behöver inte oroa sig för att opinionen hemma eller på plats skulle vända och ha invändningar mot att ryska soldater befinner sig i landet. Utan de är där av egen vilja så länge de får betalt. Detta är en klar fördel med att nyttja så kallade ”proxy styrkor”.⁸⁷

Svarta(dolda) åtgärder

Även de svarta åtgärderna skiljer sig åt mellan de två fallen. Det som utmärker sig särskilt är teknologins utveckling, där desinformations-spridning idag underlättas enormt av informationsrevolutionen. Detta möjliggör för Ryssland att kunna påverka stora delar av befolkningen utan att de ens är medvetna om att de blir påverkade. Ryssland behöver inte heller för den delen befinna sig i fysiskt på plats som tidigare för att uppnå samma effekt. Det har dessutom skett en lokal taktikanpassning i Afrika inom detta

⁸⁶ Carl Michael Gräns. *Russia's growing influence in Mali - Is Burkina Faso next?*, FOI Memo 8087, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, 2023. s.4
<https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2023-10-28)

⁸⁷ Peter W. Singer, "Can't Win With 'Em, Can't Go To War Without 'Em - Private Military Contractors and Counterinsurgency" Policy paper no.4, Foreign Policy, The Brookings Institution. 2007 s.2

område de senaste åren, där lokala konton nyttjas för att sprida trovärdigare information. Denna typ av desinformationskampanjer sköttes tidigare direkt av KGB och deras underrättelseorganisation och oftast på plats i landet. Ett exempel av de mest lyckade gångerna Sovjet nyttjat *aktiva åtgärder* är under 1960 då de skapade broschyrer med information som beskrev verkliga övergrepp som afroamerikaner blivit utsatta i södra USA. Dessa broschyrer översattes både till engelska och franska och delades ut i ett dussin afrikanska länder under täckmantel som en Afroamerikansk aktivistgrupp.⁸⁸ Idag har även metoderna för dessa påverkanskampanjer förstärkts i och med nyttjandet av privata aktörer som till exempel Internet Research Agency och bedrivs främst online.

I det empiriska materialet från Angola finns det tydliga indikationer att Sovjetunionen medvetet genomförde dold påverkan främst genom KGB och GRU. GRU var mest inblandad i den militära delen av de *svarta åtgärderna* såsom militär träning och vapenleveranser, medans KGB oftast stod för de hemliga diplomatiska kontakterna. Till exempel när KGB-officer Oleg Nazhestkins reste till Luanda strax innan maktövertagandet för att meddela MPLA:s ledare att Sovjet kommer stödja deras självutnämmande. Eller Boris Putilin. GRU-officer vars uppgift var att samordna vapenöverföringar från Sovjetunionen till MPLA. Det är troligt att denna typ av inofficiella diplomatiska samarbete inför Rysslands stöd till juntan eller de innan avtal om vapenleveranser skett i Mali men det är ännu inte bekräftat.

Sammanfattning

Efter en noggrann analys av det empiriska materialet finner vi att den största märkbara skillnaden i den sovjetiska krigföringen i Angola med ryska krigföringen i Mali kretsar kring två övergripande faktorer. Den första faktorn är nyttjandet av privata aktörer. Detta har öppnat upp en helt ny dimension av förnekelsebarhet för Ryssland och en möjlighet att bedriva påverkansoperationer utan att involvera soldater och officerare från den ryska federationens militär. Den andra faktorn är den teknologiska utvecklingen och att arenan för påverkansoperationer har flyttats till den digitala domänen. Precis som Thomas Rid skriver ”den gamla skolans långsiktiga, högt utbildade, fysiskt närvarande, och arbetsintensiva psykologiska krigföring byttes ut mot högt tempo, låg utbildning och stor spridning med möjligheten att genomföra

⁸⁸ Thomas Rid. *Active Measures - The secret history of disinformation and political warfare?* London: Profile Books Ltd, 2020. s.16

operationer på andra sidan jorden utan att fysiskt vara på plats.”⁸⁹ Det är detta som Rid menar är den fjärde generationens informationskrigföring och förändrades i och med sociala medier.⁹⁰ Dock finner vi en intressant likhet mellan fallen. Oberoende av drivkrafterna och motivet bakom Sovjetunionen och Rysslands agerande ser händelseförloppet ut ungefär på samma sätt. Strax innan det militära övertagandet i både Angola och Mali sker diplomatiskt, informationsmässigt, militärt och ekonomiskt (DIME) stöd via flera officiella besök mellan parterna. Detta sker både öppet och dolt. Sedan sker vapenleveranser och militärträning och någon form av påverkan. Trots att just påverkansdelen i Angola skedde genom inflytelseagenter på plats nyttjades desinformationskampanjer på internet i Mali, med en förmodad men icke bekräftad kombination med inflytelseagenter även där. Det vill säga även i Angolas fall så skedde någon sorts föregångare till vad vi idag skulle kalla hybridkrigföring. En *aktiv åtgärd* måste ses som att den är ”flytande” på skalan mellan *vitt* och *svart*. En *grå åtgärd* är enligt Ulfvings teori bland annat nyttjandet av frontorganisationer och stöd av ideologiska partier. I Angola fanns det ett väl uttalat stöd ifrån Sovjetunionen men det skedde också många inofficiella avtal och kontakter mellan dem, framförallt innan Angolas självständighet. Sovjetunionens stöd gick alltså från inledningsvis *svarta* och *gråa åtgärder* till *vita*. På liknande sätt som Ryssland stöttat militärjuntan i Mali, där de vid relationsskapandet använder sig främst av *svarta* och *grå* åtgärder för att sedan övergå till ett officiellt uttalat samarbete, det vill säga *vita åtgärder*. Det stora skillnaden är att de *grå* och *svarta åtgärderna* främst genomförts av privata aktörer i Mali. En *aktiv åtgärd* har enligt Rid alltid ett mål att försvaga sin motståndare genom att sprida felaktig eller fabricerad information i syfte att skapa splittring inom allierade, etniska grupper eller statsapparater.⁹¹ Vilket både Sovjet och Ryssland har lyckats väl med.

⁸⁹ Thomas Rid. *Active Measures - The secret history of disinformation and political warfare?* London: Profile Books Ltd, 2020. s.12

⁹⁰ Thomas Rid. *Active Measures - The secret history of disinformation and political warfare?* London: Profile Books Ltd, 2020. s.13

⁹¹ Ibid s.14

5. Resultatdiskussion

Hur har den ryska krigföringen i Afrika förändrats sedan Sovjetunionens inverkan på Angolas självständighet 1975 jämfört med Rysslands inverkan i militärkuppen i Mali 2020?

Rysslands modus operandi i sin krigföring för att skapa inflytande verkar vara att de engagerar sig i stater rika på naturresurser, men som har vissa strukturella problem såsom auktoritärt styre, etniska konflikter och demokratiska svårigheter. I ett historiskt perspektiv innebär detta en trendförändring.⁹² Ryssland, historiskt sett Sovjetunionen, har traditionellt fokuserat på sina relationer med socialistiska eller kommunistiska regimer men nu verkar det finnas andra motiv bakom deras agerande. Trots att motivet och begreppen har förändrats verkar krigföringen mer eller mindre vara densamma. En typ av gråzonkrigföring, med okonventionella medel uppnå strategiska mål, något som vi idag skulle benämna enligt Hoffmans definition som *hybridkrigföring*.⁹³ I stort sett sker själva påverkan och inflytelseskapandet på samma sätt med både officiella och inofficiella medel där den största förändringen tycks vara de inofficiella medel där den digitala revolutionen verkar ha förändrat desinformationskriget även i Afrika. Internet gjorde att *aktiva åtgärder* blev billigare, snabbare och mindre riskfyllda. De möjliggjorde även att hemliga operationer kan göras med låg risk, hög effekt och lättare att förneka. Möjligheten idag att sprida falska nyheter, konspirationsteorier och rykten för att påverka en extremt stor skala människor inom loppet av några sekunder går inte att jämföra med något annat i historien. Informationsflödet är så stort att det kan bli omöjligt att finna en objektiv sanning. Övergången från planekonomi till marknadsekonomi gav Ryssland möjligheten att utöka sin krigföring genom nyttjandet av privata företag och aktörer som Wagnergruppen och Internet Research Agency. Detta gjorde att Ryssland kunde fortsätta med och samtidigt utöka sina påverkansoperationer men med betydligt högre förnekelsebarhet än tidigare. Wagnergrupper i Mali verkar fungera som Rysslands trojanska häst för att påverka

⁹² Carl Michael Gräns. *Russia's growing influence in Mali - Is Burkina Faso next?*, FOI Memo 8087, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, 2023. s.2
<https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2023-10-28)

⁹³ Frank G. Hoffman. *Conflict in the 21st century - The rise of hybrid wars*. Arlington: Potomac Institute for Policy studies, 2007. s.55

opinionen och öka inflytandet i landet. Det är en perfekt beskrivning av Rids definition av *aktiva åtgärder*: ”Carefully hidden yet visible in plain sight”⁹⁴

Slutsatsen av studien är att den ryska krigföringens metoder verkar mer eller mindre vara densamma men aktörerna som Ryssland nyttjar har förändrats och utökats. En stor del av Rysslands tillvägagångssättet att skapa och utöva inflytande idag är via spridning av desinformation på internet och sociala medier. Där denna studie visar att det också under de senaste åren skett en lokal anpassning i Afrika genom att nyttja inhemska konton och källor vilket i sin tur gjort innehållet betydligt mer trovärdigt och kan förklara den stora inverkan den haft på lokalbefolkningen. Detta är den största skillnaden mot fallet Angola där det verkar vara inflytelseagenter på plats som skött denna typ av påverkansoperationer. Ryssland har använt sig av legosoldater i flera afrikanska länder och orkestrerat desinformationskampanjer, valpåverkan och vapenhandel för att främja sina ambitioner. Det är genom dessa inofficiella och ofta utomjuridiska metoder snarare än konventionella diplomatiska, ekonomiska eller säkerhetsmässiga förbindelser som Ryssland utökat sitt inflytande. Så för att besvara frågan hur den rysk/sovjetiska krigföringen förändrats i Afrika sedan Angola 1974 så tycks de *vita åtgärderna* och officiella medel med diplomatiska förbindelser, avtal och vapenleveranser ske ungefär på samma sätt. Den största förändringen har skett i de *grå* och *svarta åtgärderna* där dessa fortfarande är aktiva men har skiftat arena. Hybrida metoder, det vill säga nyttjandet av privata aktörer, falsk ursprungsbeteckning och spridningen av desinformation via internet har blivit alltmer standardiserat i Rysslands sätt att skapa inflytande och är därmed den största förändringen av den ryska krigföringen i Afrika. Lars Ulfving förutspådde redan år 2000 att denna typ av informationskrigföring är och har varit historisk signifikant för Ryssland och att det inte gick att utesluta möjligheten att de skulle komma att agera på icke-traditionella sätt inom informationsmiljön genom ”virtuella samhällen”, som han då benämnde det.⁹⁵ Denna förutsägelse skulle efter detta resultat idag erkännas som sannerligen bekräftad.

⁹⁴ Thomas Rid. *Active Measures - The secret history of disinformation and political warfare?* London: Profile Books Ltd, 2020. s.15

⁹⁵ Lars Ulfving. *Den stora maskeraden - Sovjetrysk militär vilseledning*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2000. s.94

6. Avslutning

6.1 Slutanalys

Syftet med undersökningen ämnade att utröna hur den rysk/sovjetiska krigföringen i Afrika sedan Sovjetunionens stöd till MPLA i Angola 1974 till idag förändrats. Sammanfattningsvis visar studien att Rysslands påverkan och inflytande genom *aktiva åtgärder* inte förändrats avsevärt. Det sker fortfarande i *vitt*, *grått* och *svart*, men metoderna för detta har förstärkts av globala utvecklingstrender, särskilt spridningen av informationsteknologi och nyttjandet av privata företag och andra aktörer. Denna studie har bekräftat att det finns en historiskt rotad gemensam rysk strategi för att skaffa och utöva inflytande. En dubbelstrategi bestående av både officiella policys och inofficiella medel. Privata aktörer har möjliggjort att Ryssland kan uppnå strategiska mål och inflytande utan att hållas direkt ansvariga för de handlingar som dessa aktörer utför. Även nyttjandet av privata militära företag har precis som proxykrigsforskaren Peter W. Singer skriver blivit den ultimata möjliggöraren för denna typ av hybridkrigföring.⁹⁶ Drivkrafterna bakom Rysslands agerande verkar bestå, då deras vilja att ses som geopolitisk stormakt, få tillgång till naturresurser och fortsätta spridningen av det antikoloniala narrativet för att skapa ett afrikanskt motstånd till Väst. Det ideologiska motivet finns också kvar fast nu stöttar inte kommunistisk regering, kommunistisk organisation, utan auktoritärt styre stöttar annat auktoritärt styre.

Med Thomas Rid och Lars Ulfvings teorier om *aktiva åtgärder* som analysverktyg har analysen av de empiriska materialet underlättats och gjort det möjligt att genomföra en komparativ studie vilket på ett överskådligt sätt gett undersökningen ett tydligt resultat. Det har dock identifierats två faktorer att ta i beaktande gällande resultatet. 1.) Rysslands ställning stöds av parallella pro-ryska mediekommunikationer från digitala medier ägda av oligarker nära Kreml. På den inofficiella spåret söker Ryssland samarbete med politiska och militära eliter till exempel militärjuntans ledare Assimi Goïta i Mali och erbjuder dem privata entreprenörer, som exempelvis Wagnergruppen. Privata aktörers aktiviteter ger förnekbarhet för den ryska staten och möjligheter för aktören att berika sig själva i processen, där företagen ofta betalas höga summor och

⁹⁶ Peter W. Singer, "Can't Win With 'Em, Can't Go To War Without 'Em - Private Military Contractors and Counterinsurgency" Policy paper no.4, Foreign Policy, The Brookings Institution. 2007 s.9

genom prospekteringskontrakt.⁹⁷ Det är därför ibland oklart varifrån det ryska inflytandet kommer ifrån. Från den ryska federationen, enskilda individer, privata företag eller medieaktörer? Det vill säga ligger inte den ryska federationen bakom all påverkan som sker, även om de såklart gynnas och drar nytta av det. Detta kan dock förklara hur inflytandet ökat exponentiellt i Mali, då det är flera aktörer som parallellt försöker skapa ett ryskt inflytande för att dessa i sin tur tjänar på det. 2.) Även i en kvalitativ textanalys där materialet är noga granskat går det inte att utesluta perceptionell blindhet eller ”inattentional blindness” som är den engelska termen. Detta kan ha en betydande konsekvenser för uppsatsen och dess studie. Perceptionell blindhet är ett fenomen där en person inte märker eller uppfattar en uppenbar eller framträdande händelse eller objekt i sitt synfält på grund av att deras uppmärksamhet är inriktad på något annat. Det finns helt enkelt risk för ett missvisande resultat av att information oavsiktligt inte kommit fram då fokuset har varit att leta efter *aktiva åtgärder*. Som det är nämnt i metodkapitlet är detta en av nackdelarna i disciplin-konfigurativ metod där ett fenomen förklaras utifrån teorin.

6.2 Eget kunskapsbidrag

Studien har bidragit till en ökad förståelse för den ryska hybridkrigföringen och hur Ryssland använder sig av *aktiva åtgärder* idag, framförallt i Mali. Vilket det tidigare inte fanns någon tidigare studie som avhandlat. Sammanfattningsvis etablerar sig studien sin plats inom forskningsfältet genom att ansluta sig till tanken att rysk hybridkrigföring inte utgör en nyskapande företeelse, utan istället har sina rötter i deras traditionella metoder, *aktiva åtgärder*. Denna förståelse är av central betydelse för att kunna utveckla framtida strategier och åtgärder för att motverka och hantera ryska påverkansoperationer och effekten av dem.

6.3 Vidare forskning

En viktig del av komparativa studier är att de valda fallen är jämförbara överhuvudtaget.⁹⁸ I detta fall har vi både en tidsdifferens på 50 år samt två olika politiska system, Sovjetunionen och dagens Ryssland. Vilket gör att det går att

⁹⁷ Karolina Lindén. *Russia's relations with Africa. Small, military-oriented and with destabilising effects*, FOI Memo 8090, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2023. s.7
<https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087>
(Hämtad:2023-12-16)

⁹⁸ Thomas Denk. *Komparativ metod – Förståelse genom jämförelse*. Upplaga: 1:4, Lund: Studentlitteratur, 2002. s.33

ifrågasätta om dessa går att jämföra med varandra, då det finns många olikheter mellan fallen. Relationen mellan antal studerade faktorer och antal länder innebär en avvägning mellan förklaring och generalitet. Därför skall denna studie inte ses som att den är generaliserbar andra länder, utan snarare i sig har studien bidragit med att visa på en förändring som i sin tur kan jämföras ytterligare länder som Ryssland är involverade i till exempel Libyen, Sudan, Centralafrikanska, Mocambique, Niger och Burkina Faso för att se om denna förändring och resultat upprepar sig.

Undersökningen resultat visar på en förändring i de metoder som Ryssland använder för att påverka och skapa inflytande men bör kompletteras med en analys av konfliktens andra aktörer, hur dessa samvarierar eller korrelerar vilket är nödvändigt för att förstå hur det ryska inflytandet idag skapas och varför det forstätter att öka. Det finns alltså många andra faktorer som skett under samma tidsperiod som påverkar det ryska inflytandet i Mali, till exempel FN och Frankrikes urdragning, det ökade extremistiska våldet, missnöje hos lokalbefolkningen, fattigdom och så vidare. Vad som är hönan och ägget lämnas till framtida forskning.

Idag 2023 är 2.7 miljoner människor på flykt i Mali på grund av det interna våldet, den ryskfinansierade Wagnergruppen närvaro har stigit till över 1000 soldater sedan deras ankomst i december 2021 och det är estimerat att fyra av fem dödade i landet av Wagnergruppen tillsammans med regeringsstyrkorna är civila dödsoffer.⁹⁹ Desinformationskampanjer på internet och i media fortsätter att härja i regionen och liknande rapporter har nu börjat komma från grannländerna Niger och Burkina Faso.¹⁰⁰ Den ryska frammarschen i Sahel är i full fart och det är osannolikt att deras *hybridkrig* och *aktiva åtgärder* slutar här, tvärtom, det har nog bara börjat.

⁹⁹ *Malian Military Junta Scuttles Security Partnerships while Militant Violence Surges*, Rapport från Africa Center for Strategic Studies, Washington D.C: National Defense University, 2023.
URL: <https://africacenter.org/spotlight/mali-military-junta-scuttles-security-partnerships-while-militant-violence-surges/> (Hämtad 2023-11-12)

¹⁰⁰ Carl Michael Gräns. *Russia's growing influence in Mali - Is Burkina Faso next?*, FOI Memo 8087, Stockholm: Africa Center for Strategic Studies, 2023. s.1
<https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2024-10-06)

7.Käll- och litteraturförteckning

7.1 Tryckta källor

Roberto Sollazzo, Salma Arka, Albert Barume, Fatma Saber Panel of Experts on Mali. "Report 2023/578 addressed to the President of the Security Council." 2023-08-03, United Nations

FN Rapport "Situation in Mali - Report of the Secretary-General 2023/402." 2023-06-02, United Nations

FN Rapport "Situation in Mali - Report of the Secretary-General 2022/446." 2022-06-02, United Nations

OHCHR Rapport "Rapport sur les événements de Moura du 27 au 31 mars 2022", 2022-05-12, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights.

7.2 Litteratur

Denk, Thomas. "Komparativ metod – Förståelse genom jämförelse." Upplaga: 1:4, Lund: Studentlitteratur, 2002.

Galeotti, Mark. "The weaponization of everything - A field guide to the new way of war." New Haven: Yale University Press, 2022.

Gosalia, Sahil A. "Shadow Warriors - The Wagner Group", Toronto: Sahil Gosalia, 2023. kap. 4, s.1 E-bok

Hellspång, Lennart. "Metoder för brukstextanalys – Extramaterial Källkritisk analys." Lund: Studentlitteratur, 2001.

Ramani, Samuel. "Russia in Africa - Resurgent great power or bellicose pretender?" London: C. Hurst & Co. (Publishers) Ltd, 2023

Rid, Thomas. "Active Measures - The secret history of disinformation and political warfare?" London: Profile Books Ltd, 2020.

Sjöberg, Maria. "Textanalys". I "Metod: Guide för historiska studier", Martin Gustavsson & Yvonne Svanström (red), Lund: Studentlitteratur, 2018

Telepneva, Natalia. "Cold War Liberation - The Soviet Union and the collapse of the Portuguese empire in Africa 1961-1975" Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2021.

Ulfving, Lars. "Den stora maskeraden - Sovjetrysk militär vilseledning." Stockholm: Försvarshögskolan, 2000.

7.3 Rapporter

African Center for Strategic Studies

“African Militant Islamist Group-Linked Fatalities at All-Time High”, Rapport från Africa Center for Strategic Studies, Washington D.C: National Defense University, 2023.

URL: <https://africacenter.org/spotlight/africa-militant-islamist-group-linked-fatalities-at-all-time-high/> (Hämtad 2023-11-12)

“Malian Military Junta Scuttles Security Partnerships while Militant Violence Surges”, Rapport från Africa Center for Strategic Studies, Washington D.C: National Defense University, 2023.

URL: <https://africacenter.org/spotlight/mali-military-junta-scuttles-security-partnerships-while-militant-violence-surges/> (Hämtad 2023-11-12)

“Mali Catastrophe Accelerating under Junta Rule”, Rapport från Africa Center for Strategic Studies, Washington D.C: National Defense University, 2023.

URL: <https://africacenter.org/spotlight/mali-catastrophe-accelerating-under-junta-rule/> (Hämtad 2023-11-12)

“Mapping Disinformation in Africa”, Rapport från Africa Center for Strategic Studies, Washington D.C: National Defense University, 2022.

URL: <https://africacenter.org/spotlight/mapping-disinformation-in-africa/> (Hämtad 2023-11-25)

“Russia’s Wagner Play Undermines the Transition in Mali”, Rapport från Africa Center for Strategic Studies, Washington D.C: National Defense University, 2021.

URL: <https://africacenter.org/spotlight/russia-wagner-undermines-transition-mali/> (Hämtad 2023-11-12)

“Russian Disinformation Campaigns Target Africa - An Interview with Dr. Shelby Grossman”

Rapport från Africa Center for Strategic Studies, Washington D.C: National Defense University, 2020.

URL: <https://africacenter.org/spotlight/russian-disinformation-campaigns-target-africa-interview-shelby-grossman/> (Hämtad 2024-01-06)

FOI

Gräns, Carl Michael. *“Russia's growing influence in Mali - Is Burkina Faso next?”*, FOI Memo 8087, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2023. s. <https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI%20Memo%208087> (Hämtad 2023-12-06)

Gunnarson, Carina. Körling, Gabriella. *“Relationerna mellan Frankrike och Mali 2017-2022 - Historien om en skilsmässa.”* FOI Memo 5347, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2023. s.56

URL <https://www.foi.se/en/foi/reports/report-summary.html?reportNo=FOI-R--5347-SE> (Hämtad 2023-12-06)

Karolina Lindén. *Russia's relations with Africa. Small, military-oriented and with destabilising effects*, FOI Memo 8090, Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2023.

<https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI%20Memo%208090>

(Hämtad 2023-12-06)

7.4 Artiklar och elektroniska källor

Hoffman, Frank G. "*Conflict in the 21st century - The rise of hybrid wars.*" Arlington: Potomac Institute for Policy studies, 2007.

Iandolo, Alessandro. "*Soviet Policy in West Africa, 1957-64,*" diss., Oxford: Department of Politics and International Relations University of Oxford. 2011.

Lamb, Christopher J., Schoen, Fletcher. "*Deception, Disinformation, and Strategic Communications - How One Interagency Group Made a Major Difference.*" Strategic Perspectives no:11, Washington D.C.: The Institute for National Strategic Studies (INSS), 2012.

<https://inss.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratperspective/inss/Strategic-Perspectives-11.pdf> (Hämtad 2023-10-10)

Matusevich, Maxim. "*A new scramble for Africa? The role of great and emerging powers.*" Insight Turkey, vol. 21, no. 1, Ankara: SETA VAKFI. 2019,

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/26776045>

Shubin, Vladimir. Conference: "*SOUTHERN AFRICA IN THE COLD WAR, POST-1974*", Sue Onslow and Anna-Mart van Wyk (red.), Washington, DC: Wilson Center, 2013.

Shubin, Vladimir and Tokarev, Andrei. "*War in Angola: A Soviet Dimension*" Review of African Political Economy, vol. 28, no. 90, Milton Park: Taylor & Francis, Ltd. 2001.

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/4006840>

Singer, Peter W. "*Can't Win With 'Em, Can't Go To War Without 'Em - Private Military Contractors*"

and Counterinsurgency" Policy paper no.4, Foreign Policy, The Brookings Institution. 2007 s.